

T.C

ZİRVE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

**8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME DAVRANIŞLARININ
KİŞİLİK GELİŞİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ
(GAZİANTEP İL ÖRNEĞİ)**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hakan ULUS

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ramin ALİYEV

Ekim, 2013

Gaziantep

T.C
ZİRVE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sınıf öğretmenliği Ana Bilim Dalı Öğrencisi Hakan ULUS Tarafından hazırlanan “8. Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Davranışlarının Kişilik Gelişimi Açısından İncelenmesi (Gaziantep İl Örneği)” başlıklı tez 18/12/2013 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri aşağıda bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

<u>Ünvanı Adı Soyadı</u> :	<u>Kurumu</u> :	<u>İmzası</u>
Prof. Dr. Fatih TÖREMENBAŞKAN	Zirve Üniversitesi	
Yard. Doç. Dr. Ramin ALİYEV.....DANIŞMAN	Zirve Üniversitesi	
Yard. Doç. Dr. Uğur TAŞDELEN..... Üye	Zirve Üniversitesi	
Yard. Doç. Dr. Rıza ÜLKER Üye	Zirve Üniversitesi	
Yard. Doç. Dr. Özcan PALAVAN..... Üye	Zirve Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek lisans Tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun 2014/02-1 sayılı kararıyla 03/02/2014 tarihinde onaylanmıştır.

.....

Enstitü Müdürü

ÖZET

ULUS, Hakan

Yüksek Lisans Tezi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ramin ALİYEV

Ekim 2013, 87 Sayfa

GAZİANTEP

8. Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Davranışlarının Kişilik Gelişimi Açısından İncelenmesi (Gaziantep İl Örneği)

Bu araştırmanın amacı, 8. Sınıf öğrencilerinin Problem Çözme düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesidir. Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim döneminde Gaziantep ilinde bulunan Ahmet Çelebi ilköğretim okulu, istiklal ilköğretim okulu, özel Mutafoğlu ilkokulu, özel Cahit Nakıpoğlu orta okulunda okuyan toplam 300 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin Problem Çözme düzeylerini belirlemek için; Serin, O., Bulut Serin, N. ve Saygılı, G. (2010) tarafından geliştirilen Problem Çözme Ölçeği, kişilik özelliklerinin belirlenmesi için; Özgüven (1992) tarafından geliştirilen Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) kullanılmıştır. Verilerin analizinde, Bağımsız Grup t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), post-hoc LSD ve Scheffe Testi, ve Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Problem çözme davranışı, Kişilik gelişimi, Uyum

ABSTRACT

ULUS, Hakan

Master Thesis, Department of Elementary Education

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Ramin ALIYEV

October 2013, 87 Pages

GAZIANTEP

**Examining the Problem Solving Behaviours of 8th grade students in terms of
Personality Development
(Gaziantep Province Sample)**

The aim of this research is to determine the relation between problem solving levels and characteristics of students of grade 8. The research comprises 300 students from Ahmet Çelebi Primary School, İstiklal Primary School, Özel Mutafoğlu Primary School, Özel Cahit Nakıpoğlu Secondary School, which are in Gaziantep. In the research, we used Problem Solving Scale developed by Serin, O., Bulut Serin, N. ve Saygılı, G. (2010) in order to determine Problem Solving levels of students; Hacettepe Personality Inventory developed by Özgüven (1992) to determine personality characteristics. Independent Group Test, One-way Analysis of Variance, post-hoc LSD and Scheffe Test, and Pearson Product Moment Correlation Analysis are applied for analysing the data.

Key Words: Personality Development, Problem Solving, Adaptation

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY SAYFASI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ	x

BÖLÜM – I

GİRİŞ	1
1.1. Problem Cümlesi	3
1.2. Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın sınırlılıkları	5
1.6. Araştırmanın sayıltıları.....	5
1.7. Tanımlar	5

BÖLÜM – II

KURAMSAL ÇERÇEVE KİŞİLİK GELİŞİMİNE İLİŞKİN KURAMLAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Kuramsal Çerçeve Kişilik Gelişimine İlişkin Kuramlar	6
2.1.1. Sigmund Freud'un Kişilik Teorisi.....	6
2.1.2. Erikson'un Gelişim Dönemleri:.....	8
2.1.3. Jung'un Kişilik Teorisi	10
2.1.4. Alfred Adlerin Kuramı	11
2.1.5. Eric Fromm'un Kişilik Kuramı	12
2.1.6. Karen Horney'in Kişilik Kuramı	13
2.1.7. Cattell ve Eysenck'in Kişilik Kuramı.....	13
2.2. Problem Çözmeye İlişkin Kuramlar.....	14
2.2.1. John Dewey'in Yansıtımalı Düşünce Kuramı	14
2.2.2. Alex Osborn'un Sorun Çözme Kuramı	15
2.2.3. Bandura'nın Problem Çözme ve Kendine Yeterlik Modeli	16

2.2.4. Karl Popper ve Problem Çözme	17
2.3. İlgili Araştırmalar	17
2.3.1. Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar.....	17
2.3.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar.....	22
BÖLÜM III	
YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	25
3.2. Bilgi Toplama Araçları.....	25
3.2.1. Kişisel Bilgi Formu	26
3.2.2. Problem Çözme Ölçeği.....	26
3.2.3. Hacettepe Kişilik Envanteri (Takım A İkinci Revizyon)	28
3.3. Verilerin Toplanması.....	30
3.4. Verilerin Analizi.....	31
BÖLÜM IV	
BULGULAR TARTIŞMA VE YORUM	32
BÖLÜM V	
SONUÇ VE ÖNERİLER	61
SONUÇLAR	61
ÖNERİLER.....	64
KAYNAKLAR	67
EKLER	72
Ek 1. Anket Formu	72
Ek 2. Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE)	73
Ek 3. Problem Çözme Envanteri	78

KISALTMALAR

Çev.	: Çeviren.
N	: Frekans
Sd	: Serbestlik Derecesi
Vb.	: Ve benzeri.
Vs.	: Ve saire.
%	: Yüzde

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin problem çözme puanlarına ait t testi sonuçları.....	32
Tablo 2. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Aile İlişkileri alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.....	34
Tablo 3. “8.Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanlarına Anne mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	34
Tablo 4. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Sosyal İlişkiler alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.....	37
Tablo 5. “8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal uyum- Sosyal ilişkiler uyum alt boyut puanlarına Anne mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	37
Tablo 6. “Cinsiyete göre 8. sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Sosyal Normlar alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.....	39
Tablo 7. “8.Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum- Sosyal Normlar uyum alt boyut puanlarına Anne mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	39
Tablo 8. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Antisosyal Eğilimler alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.....	40
Tablo 9. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum - Kendini gerçekleştirme alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.....	42
Tablo 10. “8.Sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum- Kendini Gerçekleştirme uyum alt boyut puanlarına Anne mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	43
Tablo 11. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum - Duygusal kararlılık alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.....	45
Tablo 12. “8. Sınıf öğrencilerinin Kişisel Uyum – Duygusal kararlılık alt boyut puanlarına babanın eğitim durumu değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	45
Tablo 13. “Cinsiyete göre 8. sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum – Nevrotik Eğilimler alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.....	46
Tablo 14. “Cinsiyete göre 8. sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum – Psikotik Belirtiler alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.....	48
Tablo 15. “8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanlarına Ailede kaçınıcı çocuk değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	49

Tablo 16. “8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal uyum-Antisosyal eğilimler alt boyut puanlarına okul aksatma sıklığı değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	50
Tablo 17. “8.Sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum-Duygusal kararlılık alt boyut puanlarına öğrencilerin okul aksatma sıklığı değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	52
Tablo 18. “8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanlarına Baba mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	53
Tablo 19. “8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum -Aile İlişkileri alt boyut puanlarına Babanın eğitim durumu değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	54
Tablo 20. “8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal uyum–Aile ilişkileri alt boyut puanlarına Annenin eğitim durumu değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	56
Tablo 21. “8. Sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum – Kendini gerçekleştirme alt boyut puanlarına annenin eğitim durumu değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.....	56
Tablo 22. Öğrencilerin kişilik özellikleri ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları:.....	58

ÖNSÖZ

Bu araştırma bireylerin problem çözme becerisi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin boyutunu incelemek için yapılmıştır. Gittikçe karmaşıklaşan dünyamızda bireylerin karşılaştıkları problemleri çözebilmeleri daha önemli bir biçimde karşımıza çıkmaktadır.

Bireylerin çevrelerine uyum sağlayabilmeleri problem çözme becerilerindeki başarıları ile ilişkilidir. Kişilik özellikleri ile problem çözme arasında yapılan bu araştırma psikolojik danışmanlara, eğitimcilere ipuçları sağlamak için ön görülmüştür.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam, tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Ramin ALİYEV'e, aktardıkları bilgiler ile araştırma yapacak düzeye gelmemde değerli emeklerini esirgemeyen, hocalarım Prof. Dr. Fatih TÖREMEN, Yrd. Doç. Dr. Mehmet KARAKUŞ, Yrd. Doç. Dr. Rıza ÜLKER'e Özellikle istatistiksel hesaplamalar konusunda yardımını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Uğur TAŞDELEN ve Yrd. Doç. Dr. Erhan TUNÇ'a çalışmamın bilgi toplama aşamasında yardımlarını esirgemeyen öğrencilerime teşekkür ederim.

Hakan ULUS

BÖLÜM – I

GİRİŞ

Günümüzün karmaşıklaşan dünyasında insanlar, birbirinden farklı bir sürü problemle karşılaşmaktadır. İnsanlar hayatlarını devam ettirebilmek için bu problemleri çözerek engelleri ortadan kaldırmaları gerekmektedir. Problem, kısaca, giderilmek istenen bir güçlük ya da cevabı aranan soru diye açıklanabilir. İnsanlar bu problemleri çözebilmek için birbirlerinden farklı davrandıkları gözlenmektedir. Bir birey bir problem için çok az süre harcayarak başarılı çözümler bulurken bir diğeri daha çok emek ve süre harcayarak daha az uygun çözümler bulabilmektedir. İnsanların günlük yaşantılarında problemlerine genellikle kişisel deneyimlerine, geleneklerine veya otorite figürüne başvurarak çözüm aradıkları görülmektedir (Karasar, 2002).

Her bireyin deneyimleri farklı olduğundan problem çözme yöntemleri de farklı olacaktır. Yani bireysel farklılıklar önemlidir. Bu bireysel farklılıklar kişinin doğuştan getirdiği, kişiliği, zekası, vb özellikleri olduğu gibi sonradan kazandığı özellikleri de önemli yer tutmaktadır. İnsanların doğuştan getirdiği özelliklerinden olan kişilik özellikleri bireyin karşılaştığı problemleri çözmesine etki etmekte dendir.

Literatür tarandığında kişiliğin tanımı yapılırken yapılan tanımların çoğunda bireysel farklılıkların öneminin vurgulandığı görülmektedir. Bu anlamda kişilik bir kimseyi diğerlerinden farklı kılan kendine ait nitelikleri temsil eder. Bunun yanında bir kimseyi diğerlerinden ayıran özel nitelikler ya da nitelikler bütünü ancak bireysel farklılıkların incelenmesi yolu ile anlaşılabilir. Bu bağlamda kişiliği bireyi diğerlerinden ayıran bireye özgü, tutarlı ve yapılaşmış özellikler bütünü olarak tanımlanmak mümkündür. Bu tanımın bazı yönleri üzerinde durarak bazı terimleri gözden geçirmekte fayda vardır. Birinci olarak ortak olan yönlerimiz değil de bizi biz yapan diğerlerinden ayıran bize özgü özellikler bütünü vurgulanmaktadır. İkinci vurgulanan kavram tutarlılık kavramıdır. Tutarlılıkla zaman içinde o kişinin benzer

durumlarda davranışların pek değişmediği vurgulanmak istenmektedir. Örneğin bu gün dışadönük olan bir insanın ilerde de dışadönük olması beklenir. Üçüncüsü birey diğerlerinden ayıran bu özelliklerin yapılaşmış bir bütün olmasıdır. burada kast edilen şey kişiliğin çok sayıda özellikten oluşan bir bütün olduğu ve sistemi oluşturan bu özelliklerin birbiriyle ilişkili ve bireye özgü bir örüntü oluşturduğudur. Diğer bir ifade ile kişilik özellikleri birbiriyle uyum içinde ve tutarlı bir örüntü oluştururlar (İnanç ve Yerlikaya, 2012 :3-4)

Kişilik üzerinde çalışma yapan araştırmacılar kişiliği açıklarken kişiliğin alt alanlardan meydana geldiğini ortaya koymuşlardır. Özgüven, (1998) kişiliğin 8 alt ölçekten oluştuğunu ifade etmektedir.

Bu alt alanlar: a) Sosyal uyum b) Kişisel uyum Başlıkları altında incelenmektedir.

- Sosyal uyum alt alanları: 1) Aile ilişkileri 2) Sosyal ilişkiler 3) Sosyal normlar 4) Antisosyal eğilimler
- Kişisel uyum alanları 1) Kendini gerçekleştirme 2) Duygusal kararlılık 3) Nevrotik eğilimler 4) Psikotik belirtiler

Bireylerin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri karşılaştıkları problemlere etkili çözümler getirmede önemlidir. Çocuktaki uyum ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkileri konu alan uzun süreli araştırmalar sonucunda Sipvack, Platt ve Shura (1976), sağlıklı ve sosyal uyuma yardımcı bir takım becerilerden söz ederler Bunlar; a) insanın duygularını ve aktivitelerini etkileyebilecek problem çeşitlerini bilmesi b) Alternatif çözümleri probleme yerleştirme kapasitesi c) problemi ele alıp adım adım çözümlemesi d) Bireylerin sosyal davranışlarının sonuçlarını düşünmesidir. Toplumdan dışlanmış içine kapanık çocuklar, ‘uyumlu çocuklara’ göre bu becerilerde daha başarısız olmaktadır (Akt. Meijerss, 1978).

Çocuğun tüm gelişim alanlarında olduğu gibi problem çözme becerisinin gelişiminde de ana baba tutumları etkili olmaktadır. Çocuğun ileriki yaşamında gerek aile içindeki bireylerle, gerek yaşlıları ve diğer insanlarla sağlıklı ve iyi ilişkiler kurabilmesi için fırsatların sağlanması ve bunların geliştirilmesi ana babaların tutum ve davranışları ile şekillenir. Çocuk başkalarına karşı nasıl davranacağını, toplumda karşılaştığı zorluklarla başa çıkabilmeyi öğrenmek zorundadır. Bu alanda uygun bir örnek oluşturmanın ve çocuğun toplumsal davranışına şekil vermenin sorumluluğu da aileye düşmektedir (Ekşi, 1990).

Günümüze kadar birçok araştırmacı tarafından ele alınan üzerinde bilimsel çalışmalar yapılan konulardan biride insanın bir boyutu olan problem çözme davranışı ve insan kişiliğinin bu davranışı nasıl etkilediğidir.

1.1. Problem Cümlesi

İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kişilik gelişimlerine göre problem çözme davranışları farklılaşmakta mıdır ? sorusu bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu soruya aşağıdaki alt problemler çerçevesinde yanıt aranmıştır.

1.2. Alt Problemler

1. Farklı cinsiyetlere sahip olmak öğrencilerin problem çözme becerilerini farklılaştırmakta mıdır?
2. Farklı cinsiyetlere sahip olmak öğrencilerin kişisel uyum ve sosyal uyumlarını farklılaştırmakta mıdır?
3. Öğrencilerin ailede kaçınıcı çocuk değişkeni ile hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanları arasında ilişki var mıdır ?
4. Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutları ile okul aksatma sıklığı değişkeni arası ilişki var mıdır ?
5. Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutlarından aldıkları puanları ile Anne mesleği değişkeni arası ilişki var mıdır ?

6. Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar ile baba mesleği değişkeni arasında ilişki var mıdır ?
7. Annelerinin farklı eğitim düzeyinde olması öğrencilerin problem çözme becerilerini etkilemekte midir?
8. Babalarının farklı eğitim düzeyinde olması öğrencilerin problem çözme becerilerini etkilemekte midir?
9. Öğrencilerinin Okul dışı vakitlerde çalışma değişkeni ile Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanları arasında ilişki var mıdır ?
10. Öğrencilerin kişilik özellikleri ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları açısından ilişki var mıdır ?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 8.sınıf öğrencilerinin kişilik gelişimlerine göre problem çözme davranışlarının incelenmesidir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde yapılan araştırmalarda problem çözme becerisi çeşitli açılardan ele alınmasına rağmen kişilik gelişiminin incelenmesi açısından yeteri kadar ele alınmamıştır. Ayrıca ilköğretim dönemi düzeyinde ele alınması açısından bu çalışma önemlidir.

Ayrıca bu çalışma ilköğretim çağında öğrencilerle çalışan psikolojik danışmanlar, öğretmenler ve öğrencilerin anne babalarına yardımcı olacaktır. Öğrencilerin kişilik gelişimlerine ait bilgilerin bilinmesi öğrencilere erken yaşta yardımcı olmak açısından çok önemlidir.

Çalışmanın yapıldığı bölgede (Güneydoğu) bu konuda ilk çalışma olması çalışmanın önemini ve güncelliğini göstermektedir.

1.5. Araştırmanın sınırlılıkları

1-Bu araştırma Gaziantep ilinde bulunan bir ilköğretim okulunda bulunan 8. sınıf öğrencilerinden alınan örneklem ile sınırlıdır.

2-Bu çalışmada öğrencilerin kişilik gelişimlerinin ölçülmesine ilişkin puanları Hacettepe Kişilik Envanterinin ölçtüğü puanlar ile sınırlıdır.

3-Bu çalışmada öğrencilerin problem çözme becerileri Problem Çözme Envanterinin ölçtüğü puanlarla sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın sayıltıları

Bu araştırmanın temel sayıltıları şunlardır:

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin, araştırma sorularını dikkatlice okuyarak içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır. Ayrıca çalışmada kullanılan ölçeklerin, ölçmek istenilen kişilik gelişimi ve problem çözme düzeylerini ölçme yeterliliğine sahip olduğu varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Problem Çözme: Problem, karşılaşılan güçlük olarak tanımlanabilir. Problem çözme ise bu güçlüğü ortadan kaldırılmasıdır (Aksu, 1990: 44).

Bir başka tanımda Belli bir amaca ulaşmak için karşılaşılan güçlükleri ortadan kaldırmaya yönelik bilişsel ve psikolojik boyutları olan bir dizi çabayı içeren bir süreçtir.

Kişilik: Bireyi diğerlerinden ayıran bireye özgü, tutarlı ve yapılaşmış özellikler bütünü olarak tanımlamak mümkündür. (İnanç ve Yerlikaya, 2012)

BÖLÜM – II

KURAMSAL ÇERÇEVE KİŞİLİK GELİŞİMİNE İLİŞKİN KURAMLAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve Kişilik Gelişimine İlişkin Kuramlar

Kişilik çok yönlü bir kavram olup, insan davranışlarıyla ilgili çok sayı da özelliği çağrıştırmamasından dolayı, çok fazla tanımı mevcuttur (Eroğlu,1996:139). Kişilik bir insanı nesnel ve öznel yanları ile diğerlerinden ayıran duygu, düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümü olarak tanımlanabilir (Sardoğan ve Karahan, 2011:119) Kişilik ile uğraşan uzmanlar kişiliği oluşturan özelliklerin bir kısmının doğuştan kalıtım yolu ile kazandığımızı bir kısmını da sonradan yaşantılarımız yolu ile kazandığımızı ifade etmektedirler.

2.1.1. Sigmund Freud'un Kişilik Teorisi

Freud'a göre (1963) ruhsal yapımız bilinç, bilinç öncesi ve bilinç dışı (bilinçaltı) olmak üzere üç düzeyden oluşmaktadır. Topografik model olarak da adlandırılan bu açıklamaya göre kişilik sözü edilen bu üç farkındalık düzeyinde işlev göstermektedir.

İd: Kişiliğin temel biyolojik yanını oluşturur. İd, doğuştan var olan ve yapıda yerleşmiş bulunan her şeyi içermektedir. Kaynağını bedenden alan iç güdüsel dürtüler ruhsal anlatımlarını ilk olarak id'de bulmaktadırlar. İd her zaman haz ilkesine göre çalışmakta, cinsellik ve saldırganlık gibi dürtülerin enerjilerini de bulundurmaktadır. Bu anlamda Freud insanın sadece iyi nazik taraflarını ortaya koymakla kalmamış, saldırgan ve kırıcı taraflarını da göstermiştir. (Sardoğan, ve Karahan, 2011:119)

Ego, 'Ben' sözcüğünün Latince karşılığı olan ego, id'in arzularının ifade edilmesini ve doyurulmasını sağlar. Ego, organizmanın gerçek dünya ile ilişkisini

düzenlemek ve dış dünyanın üstesinden gelmesini sağlamak için 6-8 aylarda, id' den evrimleşerek gelişir ve id'in amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur. Yalnızca ego zihindeki imgelerle gerçek dünyadaki nesnelere arasında ayırım yapar. Gerçeklik ilkesi doğrultusunda hareket eden ego, gerilim azaltacak olan nesnenin dış dünyada karşılığının bulunup bulunmadığını belirleyene dek gerilimin boşaltılmasını geciktirir (İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Süper ego: Kişiliğin toplumsal yönüdür. Süper ego çocuğa anne ve babası ile yakın çevresi tarafından, ceza verme ve ödüllendirme teknikleri ile kazandırılan değerleri, yasakları temsil eder. Çocuk ana ve babasının öğrettiği bu değerleri benliğine mal eder özümlemeler (introjection) ve davranışlarını buna göre ayarlar (Kuzgun, 2000:124).

İd, ego ve süper egonun bireyin kişiliğindeki farklı yansımaları psikoanalitik kuramın temelidir. Bu üçlüden herhangi birisi daha etkin olduğunda aşağıdaki üç kişilik tipi ortaya çıkar.

“Erotik tip” Freud’un tanımıyla “sevgi kaybetme” korkusuyla yaşar ve özellikle kendisinden sevgiyi sakınanlara bağımlı olarak yaşar. “Obsesif tip” vicdanıyla mücadele eder. “Narsist tip” ise kendini yaşatma ve devam ettirme savaşındadır (Ünlü, 2001: 133).

Erotik, Obsesif, Narsist Tiplerin Özellikleri

Erotik Tipin Özellikleri

- Başkaları ile olmayı sever
- Kalabalığı sever
- Kendisini ve başkalarını, “popüler”, “doğru olanı yapmak”, “toplumsal baskı” gibi değerlerle ölçer.
- Abartmayı sever.

Obsesif Tipin Özellikleri

- Eleştirir, şüphesidir
- Kolay kolay etkilenmez
- Obsesif ve rasyonel olmakla övünür
- Basit olayları karmaşık bir biçimde yorumlar

Narsist Tipin Özellikleri

- Kusuru başkalarına atar
- Başkalarıyla ilişkilerinde kendini beğenir
- Kendisiyle ilgili endişelerinin farkında değildir. Kendisinden memnundur. (Ünlü, 2001: 133)

2.1.2. Erikson’un Gelişim Dönemleri:

Erikson Freud’un kuramını genişleterek sekiz psiko-sosyal gelişim dönemi tanımlamıştır. Erikson’a göre, insanın yaşamında belli başlı sekiz kritik dönem vardır. Her dönemde atlatılması gereken bir kriz, bir çatışma bulunmaktadır. İnsanların sağlıklı bir kişilik kazanmalarında bu krizlerin ya da çatışmaların başarılı olarak atlatılması önem taşımaktadır. Bu evreleri sıralamak gerekirse:

- a) Temel Güvene Karşı Güvensizlik: (0- 18 Ay)
- b) Özerkliğe Karşı şüphe Ve Utanç: (18 – 36 Ay)
- c) Girişkenliğe Karşı Suçluluk: (3-6 Yaş)

- d) Çalışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu: (6-12 Yaş)
- e) Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karışıklığı: (12-18 Yaş)
- f) Yakınlığa Karşı Yalnızlık:
- g) Üretkenliğe Karşı Durgunluk:
- h) Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk:

Araştırmamızda çalışma yaptığımız örneklem grubunun 8 sınıf öğrencileri olduğunu göz önüne alırsak bu evrelerden kimlik kazanmaya karşı rol karışıklığı evresini açıklamakta fayda görülmüştür.

Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karışıklığı: (12-18 Yaş)

Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası dönemi on iki on sekiz yaş arasında kapsar. Ergenlik dönemi sırasında “ben kimim? “ sorusu çok önemli hale gelir. Ergen, bu soruyu cevaplarırken ana babasından çok, akran gruplarından etkilenir. Hızlı bir fizyolojik ve fiziksel değişim içindeyken aynı zamanda gelecekteki eğitimi, kariyeri hakkında yeni kararlar verme baskısı, daha önce oluşturduğu psiko-sosyal kimliğini gözden geçirmeye zorlar.

Ergenlik dönemi değişim zamanıdır. Ergen, bu dönemde arayış içindedir ve akran gruplarına körü körüne güvenir. Bu nedenle ergen, akran grupları istediği için anti sosyal davranışlar gösterebilir. Ergenin cevap bulması gereken birçok soru vardır. Bunlardan bazıları, “çocuk mu, yoksa yetişkin miyim? “Bir gün anne ya da baba olacak mıyım, başarılı mı, yoksa başarısız mı olacağım?” vb. Bütün bu soruları ve duyguları açıklığa kavuşturmada, çözümlemede öğretmen ve ana babalar, ergene yardım edebilirler.

Öğretmen ve ana babalar, ergene bir yetişkin olarak davranmalı; onunla sevgi ve saygı temeline dayalı bir dostluk kurmalıdırlar. Ergenin sağlıklı bir şekilde kimliğini kazanmasında, çevresinde uygun özdeşimler kurabileceği (model alabileceği) yetişkinlerin bulunması önem taşımaktadır.

Erikson'a göre bu dönemde ergen başarılı bir şekilde kimlik kazanma sorununu çözer ise, kendine güvenen, kendinden emin bir kişi olarak yaşamını sürdürülebilir ve başarılı olur. Aksi durumda ise rol karmaşası, yaşamın gelecek dönemlerinde de bu kriz çözümleninceye kadar sürecektir. Örneğin; ne yapmak istediğine karar veremeyen, bir işten öbürüne atlayıp bocalayan, çocuk gibi davranan yetişkinler, henüz kimlik kazanma krizini çözümlenememiş kişilerdir (Senemoğlu, 2000:8).

2.1.3. Jung'un Kişilik Teorisi

Yaşamın ilk yıllarını kişilik gelişiminin temeli olarak gören Freud'un aksine Jung, kişilik gelişimini, yaşam boyu süren dinamik ve evrimsel bir süreç olarak ele alır. Jung çocukluktaki sosyalizasyon sürecine ilişkin çok az şey değinmiş ve Freud'un kişinin davranışlarını geçmiş yaşam olaylarının belirlediği yönündeki determinist görüşüne karşı çıkmıştır. İnsan davranışlarını anlamada davranışın belirleyicisi olarak gelecekteki amaç ve hedefleri gösteren teolojik görüşün dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Jung'a göre insan sürekli yeni beceriler öğrenmekte, yeni hedefler oluşturmakta ve kendini gerçekleştirme yolunda geliştirmektedir. Bu yüzden kişiliği biçimlendiren yalnızca geçmiş olaylar değil aynı zamanda gelecekteki hedef ve beklentileridir. Jung iki bakış açısının da nedensel ve amaçsal kişiliğin bütünsel olarak anlaşılması için gerekli olduğunu belirtmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2012 : 76).

Jung da bireyleri sınıflamaya çalışmış, içe dönük-introvert ve dışa dönük-extravert diye ikiye ayırmıştır. Her insan da kişilik ya içedönük, ya da dışa dönüktür. İçedönük tip kendi içine kapanık ve dış dünyanın etkisini kabul etmeyen bir tiptir. Dışa dönük tip ise dış dünyaya açık bir kişiliktir. Uyarıyı çevreden gelir. Her birey de bu iki eğilim bir arada bulunur. Ama her zaman bir tanesi ağır basar. Jung kişiliğin dört ana işlevini de tanımlamıştır. Bunlar:

- **Duyuş:** Duyu organlarıyla (görme, işitme, algılama, koku, tat) algılamadır.
- **Hissetme:** Kendisini ve başkasını değerlendirme yeteneğidir.

- **Düşünme:** Mana ve kavrayıştır.
- **Sezgi:** Bilinçli olarak kavrananın dışında gerçeğin fark edilmesidir.

Jung bundan hareketle sekiz tür içe ve dışa dönük tip tanımlamıştır.

- **Düşünen içe dönük:** Kendini gözler ve genellikle soyut fikirlerin etkisinde kalır. Somuta yönelebilmeye gücüne sahip olmasına karşın, fikirleri içsel olarak izler.
- **Düşünen dışa dönük:** Dış ve somut dünyaya yönelir. Katı olabilir. Soyut işleri tartışabilir. Olguları kesinlikle kuramlara yeğler. Bu mühendis veya doktor tipidir. Yasa ve ahlak gibi konularda çok sertleşebilir.
- **Duygusal içe dönük:** Bu kimsenin duygularını kavrayabilmek için büyük bir çaba gerekir. Kapalı, sessiz bir kişiliğe sahiptir. Söz konusu olan her şey derinlerde oluşur. Yüzünde umursamazlık maskesi taşır. Sakin ve pek kuşkulu bir hali yokmuş gibi gözükür. Dışa vuran hiç bir heyecan belirtisi yoktur. Fakat içi tutkularla dolup taşar. Jung'a göre kadınların çoğu bu gruba girer.
- **■ Duygusal dışa dönük:** Son derece toplumcudur. Dış dünyaya yönelmiştir. Duygu ağır basmaktadır. Hava iyi olduğun da kendini iyi hisseden kötü olduğun da ağlayacakmış gibi hisseden bir yapıya sahiptir. Kolaylıkla etki altında kalır, konuları duygu aracılığı ile gözden geçirir.
- **■ Duyusal içe dönük:** Son derece öznel bir tiptir. Herhangi bir etkinin onda ne tür bir tepki yaratacağını öngörmek olanaksızdır. Tepkisi de dış gerçeğe bağlı değilmiş gibidir (Ünlü, 2001:134).

2.1.4. Alfred Adlerin Kuramı

Adler kuramına göre kişilik bireyin kendisine diğer insanlara ve topluma karşı geliştirdiği tutumların ürünü olarak gelişir. Kişiliğin merkezi bilinçtir birey bilinçli bir varlıktır, davranışlarının bilincindedir.

Adler davranışın sosyal belirleyicilerinin önemi üzerinde durdu. Yaratıcı kendilik kavramını bireylerin yaşantılarını yorumlayan anlam kazandıran bir sistem olarak açıkladı. Kişiliğin emsalsizliğini önemsendi, cinsel içgüdüye daha az önem verdi, bilinci, kişiliğin temeli ve esası olarak kabul etti.

Adler tarafından tanımlanan dört kişilik tipi şu şekilde sıralanmıştır.

Baskın tip: Adlere göre bazı insanlar çocukluklarından başlayarak tüm yaşamları boyunca gerçeğe karşı az dominant bir tavırla yaklaşırlar. Atılgan, saldırgan, aktif kimselerdir. sosyal olmayan bir şekilde aktiftirler. Bu tipin aktif olanları karşısındaki kişiye doğrudan saldırır. Serseri, zorba, sadist olurlar.

Alıcı tip : En yaygın olan tiptir. Her şeyi başkalarından bekler ve dış dünyaya karşı asalak tarzda bir tutuma sahiptir. Sosyal ilgileri yetersizdir. Yaşam sorunlarını çözmeye istekli değildirler.

Kaçınan Tip: Ne yeterli sosyal ilgiye nede kendi sorunlarını çözecek etkinlik derecesine sahiptirler. Genellikle diğer insanlara zarar vermezler.

Sosyal yetkin tip: gelişmiş, olgunlaşmış bireye örnek teşkil eder. Yüksek düzeyde sosyal ilgi ve etkinlik derecesine sahiptir. Yaşam ödevlerini sosyal sorunlar olarak değerlendirirler. Bu sorunları çözenin işbirliği kişisel cesaret ve başkalarının iyiliği için istekli olmayı gerektiğini bilirler (Oktaylar, 2010 :104).

2.1.5. Eric Fromm'un Kişilik Kuramı

Kişilik sosyal etkiler sonucu yaşam tecrübeleriyle oluşur. Kalıcı olan kişilik, bireyin fiziksel yapısı ve mizacını oluşturan kalıtsal yönleri ile sosyal ve kültürel etkilerin tümünün ortak ürünüdür. Eric Fromm'a göre psikolojinin temel sorunu bireyin toplumla, dünya ile ve kendisiyle nasıl bir ilişki kurduğunun incelenmesidir. Bu ilişki biçimi, öğrenme ve toplumsallaşma süreçleri sonunda edinilir (Ünlü, 2001:134).

2.1.6. Karen Horney'in Kişilik Kuramı

Horney'e göre bireyin yaşamında iki temel eğilim kişiliği yönetir. Bunlar **emniyet** duygusu ve **doyumdur**. Ona göre birey, emniyet ve doyum sağlamak için yiyecek, giyecek, para, cinsellik gibi pek çok ihtiyaçları feda edebilir.

Bireyin temel amacı, tehlikeden uzak ve emniyet içinde bir yaşam istemesidir. Birey korkmadan yaşamak ister. Korku ve güvenlik aynı temel ihtiyacın iki kutbudur. Birey güvenlik arar, korkudan kaçır (Ünlü, 2001:138).

2.1.7. Cattell ve Eysenck'in Kişilik Kuramı

Cattell, kişiliğin bireyin belirli bir ortamda ne yapacağını belirleyen etmenler bütünü olduğunu söylemiştir. Cattell'e göre kişilik gelişimi yaş dönemleri takip edilerek oluşur hem psikoanalitik kuramı hem de öğrenme kavramını birleştiren bir yaklaşımdır. Cattell, kişilik gelişimi ve yapısında öğrenmeyi etkilemesi açısından çevrenin son derece önemli olduğunu ve çevre etmenleri içinde en önemlisinin aile olduğunu vurgulamıştır.

Eysenck faktör analizi yöntemi ile kişilik boyutlarını saptamıştır. Eysenck'e göre kişilik yapısı birbirinden bağımsız iki uçlu yatay ve dikey iki boyut üzerinde değerlendirilmiştir. Yatay boyutunda bir ucunda **içe dönüklük**, öteki ucunda **dışa dönüklük** dikey boyutun üst ucunda **nevrotik** alt ucunda **normal** tipler bulunmaktadır.

İçe dönük olanlar sesiz, çevreye karşı kapalıdır. İnsanlardan kaçır kendi başlarına kalmak isterler. yaşama bakış açıları karamsardır.

Dışadönük olanlar insancıl ve cana yakındırlar. Bireylerle birlikte olmaktan hoşlanırlar. Kendi başlarına kalmaktan, çalışmaktan hoşlanmazlar. İyimserdirler ve saldırgan davranışları fazladır (Ünlü, 2001:139).

2.2. Problem Çözmeye İlişkin Kuramlar

2.2.1. John Dewey'in Yansıtımlı Düşünce Kuramı

Jhon Dewey'e (1933) göre yaratıcı düşünce daha iyi sonuçların bulunması yaşamın zenginleşmesi için sistemli bir hazırlık bir problemler ve deneyim gerektirir

John Dewey'in yaratıcı problem çözme modeli

1. Algılanmış bir problem
2. Proble üzerinde yaratıcı düşünme süreci
 - a) Ön gözlem aşaması
 - b) Probleme ilişkin farklı tanımlamalar önerme
 - c) Güçlüğü çözülebilir bir problem olarak biçimlendirme
 - d) Çözümler önerme (Denenceler ortaya koyma)
 - e) Çözüm yolunu iki biçimde sınaama
 - Çözümün kendi içinde elemanlarla içsel tutarlılığı
 - Eylem ya da kontrol (Gerçek ya da imgesel olabilir)
 - f) Geri Dönme. (Başarısızlık durumunda C,D,E,F aşamalarına geri dönme)
 - g) Tutumlar ve istekleri gözden geçirme
 - h) Problemin öyküsünü ve çözümünü gözden geçirme
 - ı) Çözümün başarısını ortaya koyma
3. Yeni dengelerin kurulması ya da yaratma sonrası

1950'li yıllara kadar problem çözme için klasik bir model olarak kabul edilen john Dewey'in bu modelinin özellikle ve bilim ve matematik alanlarında hala pratik olduğu düşünülmese rağmen, bilişsel teorisyenler bu modelin çok fazla basitleştirilmiş olduğunu düşünmektedir.

Dewey'in tüm öğrenciler için tavsiye edilen problem çözme metodu beş adımı içermektedir. Dewey problem çözmenin bu aşamalarını değişmez olmadığını ve herhangi bir sırayı da izlemediğini vurgulayarak sürecin herhangi bir aşamadan başlayabileceği de belirtilmektedir. Ayrıca Dewey'e göre bu aşamalar genişletilebilmektedir. bazıları çıkarılıp atılabilmekte ya da kısaltılabilmektedir (Dinçer,1995)

2.2.2. Alex Osborn'un Sorun Çözme Kuramı

Beyin fırtınası tekniğini geliştirip yayan, Osborn'a göre yaratıcı sorun çözme süreci aşağıdaki üç aşamayı kapsar

- 1) Sorun bulma (Problem Finding)
- 2) Düşün bulma (idea Finding)
- 3) Çözüm bulma (Solution Finding)

Sorun Bulma: Sorunun tanımlanması ve hazırlığı gerektirir. Sorunu tanımlama onu bir karmaşanın içinden çekip çıkarmayı; hazırlık ise gerekli verilerin toplanmasını ve çözümlene işlemlerini kapsar.

Düşün Bulma: Düşün üretmeyi ve düşünce geliştirmeyi kapsar. Düşün üretme olabildiğince çok sayıda düşünce ortaya atmak demektir. Düşün geliştirme ise ortaya çıkan düşünceleri birbirine ekleyerek bunları yeniden işleyerek en uygun sonucu seçmektir. Düşün bulma aşaması, 'denence geliştirme aşaması olarak kabul edilmekte dendir.'

Çözüm Bulma: Değerlendirme ve seçme aşamasından oluşur. Değerlendirme çeşitli çözümlerin denenmesi ya da yolla kontrol edilmesidir. Seçme (çözümü kabul etme) ise bir düşünceyi başkaları ile karşılaştırmayı ve onu son çözüme iliştiirmeyi içerir.

Yaratıcı sorun çözme süreci bir düşünceyle sona ermez. Sadece yeni başlamış olur Üretilen düşüncelerden en etkili olanı özenle seçilerek sonuca ulaşılmaya

çalışılır ancak karmaşık durumlar ve yaşam koşulları ‘mükemmel çözüm’ ve ‘sonul çözümleri engeller. Böylece yeni bir sorun ortaya çıkmıştır. Yeniden en baştaki sürece dönerek sorunu tanımlamak gerekir. daha sonra yeni düşünceler üretmek değerlendirme ölçütlerini koyarak aynı süreci tekrarlamak gerekir (Sungur, 1992).

2.2.3. Bandura'nın Problem Çözme ve Kendine Yeterlik Modeli

Bandura (1977), Sosyal – Öğrenme Kuramın da bireylerin problem çözmeyi çevrelerindeki insanların davranışlarını taklit yoluyla öğrendiklerini ileri sürmektedir.

Bandura'nın kendine-yeterlik modeli, insanların yeteneklerine ve başa çıkma becerilerine inançlarının problem çözme becerilerini algılarının, gösterecekleri çabanın miktarını ve sebatlarını etkilediği kabul edilmektedir.

Bandura'ya göre, bilişsel süreçler yeni davranışlar kazanma ve bunları öğrenmede önemli rol oynamaktadır. Birey bir tepkide bulunduğu zaman bunun sonucuna başkalarının verdiği karşı tepkiye göre bu davranışı yapmayı ya sürdürür ya da bırakır. Uygun davranış, başkaları tarafından sağlanan örneklerden ziyade kişinin eylemlerinin etkililiğini gözlemesi ile yavaş yavaş yapılandırmaktadır.

Kendine yeterlik beklentileri hem davranışın başlayışını hem de başa çıkmanın devam etmesini etkiler. Kişilerin kendi yeterliklerine olan inançlarının gücü muhtemelen belirli durumlarda başa çıkmayı deneyip denemeyeceklerini belirler. Bu başlangıç düzeyinde kişisel yeterliklerini algılamaları davranışsal seçimlerini etkilemektedir.

Bandura bireylerin, problemlerin açıkça belli olduğu durumlarda çözüm için ne yapacaklarını bildiklerini, oysa belirsiz problem durumlarında bundan daha çok etkilenip, genelleme yaptıklarını belirtmektedir (Akt. Taylan, 1990).

2.2.4. Karl Popper ve Problem Çözme

Popper (1972), problem çözmeyi bir dünya görüşü olarak tanımlar. Bilim gözlemlerle değil, Problemlerle başlar. Problem çözmeye, problemin kendisiyle ve bunun sorun olmasının nedenleri ile başlamak önemlidir. Popper' e göre bir problemi anlamaya çalışmak problemin bir parçasını sezinlemek, onun alt birimleri ile tanışmış olmak ve onlar arasındaki mantık örüntüsünü anlamak demektir. Bu kuruma göre bilimsel bir problem anlamayı onu yaşayarak çözmeye çalışarak ve onu çözmede başarısız olarak öğrenebilmekteyiz. Problemi anlamak için yapılacak ilk şey. 'güçlüğü nerede olduğunu bulma ' yönünde olacaktır.

Popper, problem çözmede deneme çözümlerinin cesaretle ortaya atılmasını sonrada bunların eleştiriye ve hatta eleme işlemine tabi tutulmasını gerektiği için karşıt önerilerin engellemeden ortaya atılmasına, bunların eleştirilmesine sonra da eleştiriler ışığında bunlarda gerçek değişikliklerin yapılmasına izin verilmesini istemektedir (Akt. Sungur, 1998).

2.3. İlgili Araştırmalar

2.3.1. Türkiye'de Yapılmış Araştırmalar

Akkaya (2012) İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin öz kavramları ile algılanan problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında İstanbul İli Sultanbeyli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 5 farklı ilköğretim okulunda öğrenim gören 397 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Bu öğrencilerin 199'u kız, 198'i erkektir. Araştırmada öğrencilerin öz kavramlarını ölçmek için Piers-Harris Çocuklar için Öz Kavram Ölçeği, öğrencilerin algılanan problem çözme düzeylerinin belirlenmesi için Çocuklar için Problem Çözme Envanteri (Serin ve diğerleri, 2010), demografik özellikler için de araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde Öz kavram Ölçeği alt boyutları ile Çocuklar için Problem Çözme Envanteri alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson

Korelasyon Analizi sonucunda tüm alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sonuçlar ikinci kademe öğrencilerinin öz kavramları ile algılanan problem çözme düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Birel (2012) Lise öğrencilerinin bazı değişkenlere göre rekabetçi tutumları, psikolojik belirtileri ve problem çözme beceri düzeylerini araştırmıştır. Bu amaçla Samsun iline bağlı 3 merkez ilçeden, 9 lise de 9., 10., 11., 12.sınıfta eğitim gören 539 kız ve 501 erkek olmak üzere toplam 1040 öğrenciye Rekabetçi Tutum Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri ve Problem Çözme Envanteri ile birlikte araştırma için hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Yapılan araştırmada öğrencilerin rekabetçi tutumları ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken psikolojik belirti düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Araştırmada kız öğrenciler erkeklere oranla daha rekabetçi bulunmuştur. Ailedeki doğum sırasına göre ortanca çocuklarının küçük çocuklarına oranla daha rekabetçi olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin rekabetçi tutumları ile öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, ailesinin ekonomik düzeyi ve fiziksel görünümünü değerlendirmesi bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Özer (2010) İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin öğrenme stilleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma 2008-2009 eğitim-öğretim yılı, Burdur il merkezi ve Ağlasun, Bucak, Çavdır, Gölhisar, Tefenni, Yeşilova ilçelerinde öğrenim gören 408 ilköğretim 7. sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırma verileri “Kolb Öğrenme Stilleri-III Ölçeği (KÖSE-III)” ve “Problem Çözme Ölçeği (Heppner ve Peterson, 1982)” ile elde edilmiştir. Öğrencilerin öğrenme stilleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark olup olmadığı “Ki kare” testi ile test edilmiştir. Problem çözme becerilerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı “Manova” testi ile ortaya çıkarılmıştır. Verilerin analizi sonucunda öğrenme stillerinin ve problem çözme becerilerinin öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişmediği belirlenmiştir. Öğrenme stili; Değiştirme, Yerleştirme, Ayırıştırma ve Özümseme olan öğrencilerin problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin 0,473 ile -0,216 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Doğan (2009) Lise öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile problem çözme becerilerinin bazı değişkenlere göre aralarındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu çalışma betimsel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Araştırma, amacına uygun olarak 2007-2008 bahar döneminde Muğla il merkezindeki Turgut Reis Lisesi, Anadolu Lisesi, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Fen Lisesinde öğrenim gören ve tesadüfi küme örnekleme seçimi ile 320 öğrenci üzerinde (137 kız; 183 erkek) gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Bilgi Toplama Formu, Bar-on Duygusal Zekâ Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Araştırma bulguları lise öğrencileri için duygusal zekânın alt boyutlarından “stres yönetimi” üzerinde cinsiyetler; “uyum” üzerinde ebeveyn tutumları; “kişisel boyut”, “uyum” ve “genel ruh hali” üzerinde okul türleri; “uyum” üzerinde sınıf düzeyleri; problem çözme alt boyutlarından “aceleci yaklaşım” üzerinde ebeveyn tutumları; “aceleci yaklaşım”, “düşünen yaklaşım” ve “değerlendirici yaklaşım” üzerinde okul türleri arasında farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Duygusal zekâ ve problem çözme becerileri arasında düşük düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır.

Kilit (2008) 18-57 yaş arası banka çalışanlarının önem verdikleri amaçsal ve araçsal insan değerleri ile problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Anadolu yakasındaki 5 özel bankada çeşitli görevlerde çalışan 180 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada psiko demografik değerlendirme formu, Rokeach Deđerler Listesi, Eysenck Kişilik Envanteri, Heppner ve Petersen Problem Çözme Envanteri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda sahip olunan değerlere göre problem çözme yaklaşımlarının değişim gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca örnekleme grubunun kişilik özellikleri ile değerleri arasında ve değerleri ile problem çözme yaklaşımları arasında da anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Aydın (2008) Ergenlerin kişilik özellikleri ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul’da lise eğitimine devam eden 205’i kız 199’u erkek olmak üzere toplam 404 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada “Kişisel Bilgi Formu”, ergenlerin kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla Özgüven tarafından geliştirilen “Hacettepe Kişilik Envanteri” (HKE) ile Aysan tarafından geliştirilen Stresle Başa çıkma Stratejileri Ölçeği” uygulanmıştır.

Araştırmada erkek öğrencilerinin kız öğrencilere göre kişisel uyum ve genel uyum puanlarının daha yüksek olduğu, kız ve erkek ergenlerin sosyal uyum puanları arasında bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Ergenlerin kişisel uyum, sosyal uyum ve genel uyum düzeyleri ile sosyal destek arasında ilişki bulunamamıştır.

Yeğen (2008) Ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık tepkileri ile sosyal uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma ilişkisel tarama modellerinden karşılaştırma türü tarama modelinde bir çalışmadır. Örneklemi 2007-2008 eğitim öğretim yılında Kadıköy ilçesinde öğrenim gören 239 kız, 156'sı erkek toplam 395 ortaöğretim 10. ve 11. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) ve Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ortaöğretim 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin saldırganlık tepkileri ile sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkisinin olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin saldırganlık tepkilerinin sosyal uyum düzeylerine göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Yani, saldırganlığın artışına bağlı olarak sosyal uyumun azaldığını görüyoruz.

Arı (2006) Lise son sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri, denetim odakları ve algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişki, cinsiyet ve akademik alan değişkenlerine göre arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemi 2004-2005 öğretim yılında Konya Meram Naciye Mumcuoğlu lisesinde okuyan 136 kız ve 142 erkek olmak üzere toplam 278 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin problem çözme becerileri puanları, P.P:Heppner ve C.H.Peterson (1982) tarafından geliştirilen ve Nail şahin tarafından uyarlanan Problem Çözme Envanteriyle denetim odağı puanları ise İhsan Dağ (1991) tarafından uyarlanan Rotter'ın iç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği ile, algılanan ana-baba puanları ise Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1996) tarafından geliştirilen ana baba tutum ölçeğiyle belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Cinsiyete göre öğrencilerin problem çözme becerileri, algılanan ana-baba tutumları ve denetim odakları farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin alt problemde sadece problem çözme becerilerinin aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım ve değerlendirici yaklaşım boyutlarında anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Efiliti (2006) Orta öğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin, saldırganlık, denetim odağı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelemiştir. Bu araştırmanın verileri Konya ili merkez sınırları içinde bulunan, araştırmanın amacına uygun olarak seçilmiş altı orta öğretim kurumu ve bu kurumların her sınıf düzeyinden bir şubesi tesadüfi olarak seçilmiş, 246'sı (%42,4) kız, 334'ü (%57,6) erkek olmak üzere toplam 580 öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak, öğrencilerin saldırganlık puanlarını belirlemek için "Saldırganlık Ölçeği", kişilik özelliklerini belirlemek için "Hacettepe Kişilik Envanteri", denetim odağını tespit için "Rotter Denetim Odağı Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin saldırganlık puanları ile kişilik özellikleri puanları arasında anlamlı ve ters yönlü bir ilişki vardır. Ancak kişilik özellikleri ölçeğinin sosyal uyum alt boyutlarından, sosyal ilişkiler puanı ile saldırganlık puanları arasında anlamlı bir ilişkisi bulunamamıştır. Ayrıca öğrencilerin kişilik özellikleri puanları, saldırganlık puanlarını anlamlı düzeyde açıklamaktadır.

Bozgeyikli (2001) Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin kişiler arası ilişkilerde farkındalıklarına etkisini araştırmıştır. Random yolu ile seçilmiş 6 bölüm araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemede Hacettepe kişilik envanteri ve ilişkide farkındalık ölçeğini kullanmıştır. Elde edilen sonuçlardan Kişilik özelliklerinin kişiler arası ilişkilerde farkında olma durumunu etkilediği sonucunu bulmuştur.

Saygılı, (2000) Lise öğrencilerinin algıladıkları problem çözme becerileri ile sosyal ve kişisel uyum, anne babanın öğrenim durumu, okul farklılığı yerleşim yerleri ve cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini Erzurum da bulunan İbrahim Hakkı Fen Lisesi, Atatürk Lisesi, Atatürk Endüstri Meslek Liselerinde 1999-2000 ders yılında okuyan toplam 300 öğrenciden oluşmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda problem çözme becerisi ile kişisel sosyal uyum arasında olumlu yönde bir ilişki elde edilmiştir.

2.3.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Fowlie ve Wood, (2009)'un yaptığı araştırmada, kişilik özelliklerinin yöneticinin davranışını etkilediğini, davranışlarının ise yöneticinin etkinliği üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur.

Freeman (2003)'in çalışmasını da kişisel özellikler ile danışmanlık teorisi seçimi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 132 öğrenciden elde edilen sonuçlara göre, danışmanlık öğrencilerinin kişilik özelliklerine göre bir danışmanlık teorisi tercih etmedikleri saptanmıştır (Akt.Sav, 2007).

Thompson (1998)'un yapmış olduğu bir araştırmada başarısız yöneticilerin kişilik özelliklerini belirlemiştir. Belirlenen olumsuz özellikler; başkaları ile iyi geçinememek, uyum sağlayamamak, sadece ben” hastalığına yakalanmak (yüksek egoizm), harekete geçmeye çekinmek ve başarısızlıklardan kurtulmayı becerememek şeklinde sıralanmıştır.

Jordan ve Cartwright (1998)'in yaptığı araştırmada büyük ölçekli şirketlerin başka bölge ve ülkelerde görev alacak yöneticilerin (expatriate managers) belirlemede gerekli olan kişilik özellikleri ve bunların yetkinliklerine değinmişlerdir. Bu kişilik özellikleri; ilişkisel yetenekle ilişkilendirilen yüksek düzeyde duygusal tutarlılık, kültürel duyarlılıkla ilişkilendirilen ılımlı dışa-dönüklük, dil becerisi ve stresle baş etme yeteneğiyle ilişkilendirilen yüksek düzeyde deneyime açıklık kişilik özellikleridir.

Mumford ve Baughman (1993) Kişilik uyum ve performans arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu amaçla 250 üniversite öğrencisinin kişilik yapılarını ortaya çıkararak geçmişleri ile ilgili maddelerin bulunduğu bir ölçek tamamlatılmıştır. Problem çözme görevinde iyi tanımlanan ve kötü tanımlanan performans koşulları ve laboratuvar koşullarında belirlenmiş bu koşullar yükseköğretim ve üniversite öğrencileri için değerlendirilmiştir. Ayrıca deneklerin inançları

hakkında ve performans görevindeki tepkilerinin ölçümleri elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, yaratıcı başarı, oto kontrol ve katı savuna eksikliğinin uyumun gelişmesine katkıda bulunduğu görülmüştür.

Gold, Crombie, Brender ve Mate (1984)'in kız ve erkek çocuklar da problem çözme becerileri ile uyumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaptıkları araştırma sonucunda anneleri tarafından daha az uyumlu olarak belirtilen çocukların, uyumlu olarak belirtilen çocuklardan problem çözme ile ilgili tüm ölçülerde oldukça iyi performans gösterdikleri ve aynı zamanda kız çocukların erkek çocuklardan oldukça yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır.

Folkman (1980)'nin yaptığı araştırma da problem çözmeye ve duygulara yönelik başa çıkma tarzlarının çoğunlukla aynı zamanda oluştuğunu; etkileşim boyunca bireyin isteklerinin ve kullandığı başa çıkma tarzlarının kullanımını şekillendirdiğini, ancak başa çıkma tarzlarının da çevresel etkileri ve bunların ne şekil olacağını kısmen belirlediğini ileri sürmektedir.

Schotte ve Clum (1978), Kolej öğrencilerinin algıladıkları problem çözme becerileri ile stres, umutsuzluk ve intihar düşüncesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Problem çözme becerisi düşük olumsuz yaşam stresinin baskısı altında olan bireylerin etkili problem becerisine sahip bireylere göre çok fazla umutsuzluk ve intihar etme eğilimi içinde olduklarını ve problem çözme becerisi ile stres arasında ilişki olduğunu görmüşlerdir. Etkisiz problem çözme becerisine sahip bireylerde umutsuzluk düşüncesinin artmasından dolayı intihar etme düşüncesinin arttığı gözlenmiştir (Akt. Basmacı, 1998).

Hogarty ve Katz (1971), On beş yaşın üstündeki kişilerle yaptıkları araştırmada uyumu ölçmek için 18 alt ölçeği olan KAS (Relatives Form of the Katz Adjustment Scale) aracını demografik değişkenlere ilişkin bilgileri toplamak için kullanılmıştır. Araştırma sonucu bulgularda kadınların erkeklere göre huzursuzluk çaresizlik duygusu ve anksiyete düzeyleri yüksek 15-19 yaş arası şüpheli ve saldırgan 50-60 yaş arasında ise içedönüklük, sosyal etkinliklerden doyum

sağlayamama düzeyleri oldukça yüksek görülmüştür. Hogarty ve Katz eğitim seviyeleri düşük ve profesyonel mesleği olmayanların mutsuz ve olumsuz benlik imajlarının olduğu; bunların yetersizlik duygularına iç görüş yokluğunu yansıtır, bastırma mekanizmalarına fazlasıyla sahip içe dönük uyumsuz kişiler oldukları görüşündedir (Akt. Alver, 1998)

Mahesh (1971), Hintli üniversite öğrencilerinin uyumu ilgili olarak yapılan bir çalışmada kızların erkeklere, sosyal bilimler öğrencilerinin fen bilimleri öğrencilerine göre uyumlarının daha iyi olduğu ve sosyal bilimlerde okuyan kız öğrencilerin eve uyum puanlarının kişisel uyum puanlarından daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Shure, Spicvak ve Jeager (1971)'in yaptıkları araştırmada çocukların okula uyumu ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda sosyal davranışlarda uyumlu olan çocukların, kişiler arası problemlerde çeşitli çözümleri kavramlaştırdıkları bulunmuştur (Akt.Dinçer, 1995).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evreni, örnekleme, veri toplama araçları, toplanan verilerin analizi ve uygulanan istatistiksel yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Bu araştırma 8. Sınıf öğrencilerinin Problem Çözme düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan Nicel bir araştırmadır. Bu araştırma da ilişki arayıcı betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

3.1. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu araştırmanın evreni, 2012 – 2013 eğitim öğretim yılında Gaziantep ilinde bulunan Toplam 250 ilköğretim okulunda eğitim gören toplam 7350 öğrenciden oluşmaktadır. Bu evrenimiz çerçevesinde örneklem alacağımız öğrenciler için kriter olarak alt orta ve üst sosyo-ekonomik seviyeden oluşan örneklem grupları alınmıştır. Bu kapsamda 3 devlet okulu alt ve orta düzeyde olmak üzere seçilmiş ve 2 de üst sosyo-ekonomik düzeye sahip okullar seçilmiştir. Bu amaçla Ahmet Çelebi ilköğretim okulu, istiklal ilköğretim okulu, Karataş İMKB ilköğretim okulu, özel Mutafoğlu ilköğretim, özel Cahit Nakıpoğlu ilköğretim okulun da öğrenim görmekte olan öğrenciler bizim örneklemimizi oluşturmaktadır. Araştırmada 500 8. Sınıf öğrencisine veri toplama araçları uygulanmış eksik ve hatalı dolduranlar, HKE'nin geçerlik puanı düşük olanların elenmesi neticesin de toplam 300 8. Sınıf öğrencisi örnekleme alınmıştır.

3.2. Bilgi Toplama Araçları

Bu araştırmada bilgi toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, (Serin, O. Bulut Serin, N. ve Saygılı, G. 2010) tarafından geliştirilen Problem Çözme Ölçeği ile Özgüven (1992) tarafından geliştirilen Hacettepe Kişilik Envanteri kullanılmıştır.

3.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, yaş, ailenin gelir durumu ve ailenin eğitim durumu gibi demografik özelliklerine ilişkin bilgileri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu, diğer ölçme araçlarıyla birlikte kullanılmıştır.

3.2.2. Problem Çözme Ölçeği

İlköğretim öğrencileri için Problem Çözme Ölçeği (Serin, O., Bulut Serin, N. ve Saygılı, G. tarafından 2010 yılında geliştirilmiştir. bu ölçek 5’li likert tipi bir ölçektir ve toplam 24 maddeden oluşmaktadır.

Problem Çözme Ölçeğinin Puanlanması

Problem Çözme ölçeği 5’li likert tipi bir ölçektir. Bireylerden ölçeğin her bir maddesinin karşısında yer alan; (1) Hiçbir zaman böyle davranmam, (2) Ender olarak böyle davranırım, (3) Arada sırada böyle davranırım (4) Her zaman böyle davranırım (5) seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmektedir. Ölçekte bazı maddeler ise tersten puanlanmaktadır.

Problem Çözme Ölçeği’nin Yapı geçerliğini belirleme

Aracın yapı geçerliğini, “ÇPÇE” olarak tanımlanan tek bir yapıyı (kavramı) ya da alt boyutları ölçüp ölçmediğini test etmek için bir faktör analizi tekniği olan “temel bileşenler analizi” uygulanmıştır. Faktör analizi öncesinde KMO ve Barlett testleri yapılmıştır. KMO değerinin 0.85 ve Barlett testinin de anlamlı olduğu ($\chi^2=3512$; $p<0.000$) görülmüştür. KMO ve Bartlett testi sonuçları, örneklem üzerinde faktör analizi için maddeler arasında yeterli düzeyde korelasyonlar olduğunu göstermektedir (Peterson, Wahlquist & Bone, 2000; Liu & Treagust, 2005; Ang & Huan, 2006). Açıklayıcı faktör analizine 64 madde ile başlanmıştır. ilk analiz sonuçları incelendiğinde, eigen değeri (öz değeri) 1’den yüksek 19 faktör belirlenmiştir. Ancak scree plot ve varyans değerleri göz önüne alındığında, ayrıca

anlamca maddeler incelendiğinde ölçeğin 3 faktörlü olarak geliştirilmesine karar verilmiştir. Bu aşamada, ilk olarak döndürülmemiş faktör analizi sonuçları göz önüne alınarak ölçeğin üç temel boyuta sahip olduğu görülmüştür. Döndürülmüş faktör analizi sonuçlarına göre tüm faktörlerde yer alan maddelerin kendi içinde anlamca bütünlüğü incelenmiştir. Faktör analizi sonuçlarının değerlendirilmesinde, ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin 0,45 ve daha yüksek olması istenmekle birlikte faktör yük değeri 0,30 olan maddelerde ölçekte tutulabilir. Bu çalışmada bir maddenin ölçekte yer almasına karar verirken birinci faktördeki yük değerinin 0,40 ve daha yüksek olması ölçüsü temel alınmıştır. Tüm maddelerin anlamca bütünlük gösteren faktörlerdeki yani ilk üç faktördeki yükleri belirlenerek 0,40 üzerindeki maddeler tekrarlanan faktör analizine dahil edilmiştir. Ayrıca söz konusu maddenin birinci faktörde aldığı yük değeri ile diğer faktörlerden aldığı yük değerinin farkının 0,10 ve daha yüksek olmasına dikkat edilmiştir. Bu şekilde birinci faktörde yüksek yük değeri veren bir maddenin, ikinci bir faktörde bu düzeyde bir yük değerine sahip olması engellenmiştir. Başlangıçta 64 maddeden oluşan ölçeğin maddelerinin tek bir faktörde yer almasına (yüksek iki yük değeri arasındaki farkın en az 0.10 olması) ve yer aldığı faktörde faktör yükü değerinin yüksek olmasına (0.50 ve üstü) dikkat edilmiş ve bu özelliklere uymayan 23 adet madde ölçekten ayıklanmıştır. Faktör yükü değeri 0.50 ve üstü olan maddelerden toplam üç faktörde 41 maddenin yer aldığı görülmüştür. 41 madde ile yeniden faktör analizi yapılmış 17 maddenin döndürülmüş bileşenler analizinde yük değerlerinin binişik (birden fazla faktörde yer aldığı) olduğu görülerek ölçekten çıkartılmasına karar verilmiştir. Son haliyle 24 maddeden oluşmaktadır.

Problem Çözme Ölçeği'nin Güvenirliği

Geçerli bir ölçek aynı zamanda güvenilir bir ölçektir (Fraenkel ve diğ., 1996) Ölçeğinin güvenirliliğinin bir göstergesi olarak Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır (Cronbach, 1990). Güvenirlik, ölçme aracının ölçtüğü özellikleri ne derece tutarlı ve hatalardan arınık ölçtüğünün göstergesidir (Tekin, 2000). Yapı geçerliğini test etmek üzere uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucu belirlenen 24

madde ve üç faktörden oluşan ölçeğin alt faktörlerinin ve tamamının güvenilirliği Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanarak elde edilmiş. Ayrıca ölçeğin kararlılığını ortaya koymak üzere farklı bir örneklem grubunun (İzmir ili Buca ilçesindeki bir ilköğretim okulu) 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören toplam 100 öğrenciye 4 hafta ara ile (Büyüköztürk, 2006) ölçek iki kez uygulanmış ve elde edilen puanlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu sonuçlara göre, ölçeğin güvenilir sayılabilmesi için güvenilirlik katsayısının 0.70 ve daha yüksek olması gerektiği (Tavşancıl, 2005; Büyüköztürk, 2006; Büyüköztürk ve ark., 2008) düşünüldüğünde, ölçeğin tamamının (0,80) güvenilir olduğu görülmektedir. Ölçeği oluşturan alt faktörlerden 1. faktörün de güvenilir (0,85), 2. faktörün de güvenilir (0,79) ve 3. faktörlerin ise kabul edilebilir güvenilirlik seviyesinin altında (0,66) ancak 0,70'e yakın olduğu görülmektedir.

Bu durumun nedeni olarak bu faktörde yer alan madde sayısının az oluşu ve çalışılan grubun ölçülmek istenen özellik açısından homojen olması gösterilebilir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği sonuçlarının ise 1. Faktör için 0,84, 2. faktör için 0,79, 3. faktör için 0,70 ve ölçeğin tamamı için 0,85 olduğu görülmektedir.

3.2.3. Hacettepe Kişilik Envanteri (Takım A İkinci Revizyon)

Özgüven (1976) tarafından bireylerin kişisel ve sosyal niteliklerinin ölçülmesi amacıyla geliştirilmiştir. 1982 yılında ikinci Revizyondan geçirilen ve araştırmamızda kullanılan halini alan ölçek Kişisel Uyum için dört, Sosyal Uyum için de dört olmak üzere toplam sekiz alt ölçekten oluşmaktadır. Kişisel Uyum alt ölçeğinde; Kendini Gerçekleştirme, Duygusal Kararlılık, Nevrotik Eğilimler, Psikotik Belirtiler alt ölçekleri bulunmaktadır. Sosyal Uyum Alt ölçeğinde ise; Aile ilişkileri, Sosyal ilişkiler, Sosyal Normlar, Antisosyal Eğilimler alt ölçekleri bulunmaktadır. Alt ölçeklerin her birinde 20'şer madde vardır. 8 madde de geçerlik puanı için kullanılmıştır. Bu haliyle ölçek toplam 168 maddeden oluşmaktadır.

Hacettepe Kişilik Envanteri'nin Güvenirliği

Hacettepe Kişilik Envanteri'nin Güvenirliği için Özgüven (1976- 82) tarafından çeşitli gruplar üzerinde envanterin aralıklı tekrarı yöntemi ile yapılan güvenirlilik çalışmalarının genel sonuçları olarak alt ölçeklere ilişkin güvenirlilik katsayıları Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 80'nin üstünde bulunmuştur. "Standart Normlar" alt ölçeğinde en düşük 0.58 ve " Genel Uyum" puanında en yüksek 0.92 olmak üzere , ortalama güvenirlilik 0.82 olarak bulunmuştur. Kızıltan (1982) tarafından üniversite öğrencilerinden 56 kişilik bir grup üzerinde iki hafta ara ile envanterin tekrarı yöntemi ile elde edilen bulgular ise su şekildedir; Kişisel Uyum=.93, kendini gerçekleştirme=.80, Duygusal Kararlılık=.81 Nevrotik Eğilimler=.93, Psikotik Belirtiler=.86, Sosyal Uyum=.84,Aile ilişkileri=.84, Sosyal ilişkiler=.83, Sosyal Normlar=.71, Antisosyal Eğilimler=.79 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Kuder-Richardson 21 katsayısı Genel Uyum puanı için .90 Kişisel Uyum ve Sosyal Uyum puanı için ise .80'in üzerinde olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Kişisel Uyum ve Sosyal Uyum alt ölçeklerine ilişkin yapılan madde-toplam korelasyonları .37 ile .46 arasında bulunmuştur.

Hacettepe Kişilik Envanteri'nin Geçerliliği

HKE nin geçerliliğinin hesaplanması amacıyla Özgüven ve İslam (1983) tarafından Benlik Tasarımı Envanteri ölçüt alınarak benzer ölçekler geçerliliği çalışması yapılmış, korelasyonlar ise şu şekildedir; Genel uyum=.77 Kişisel Uyum=.75, Kendini Gerçekleştirme=.79, Duygusal Kararlılık=.66, Nevrotik Eğilimler=.47, Psikotik Belirtiler=.62, Sosyal Uyum =.69, Aile ilişkileri=.66, Sosyal ilişkiler=.72, Sosyal Normlar=.67, Antisosyal Eğilimler=.48 olarak bulunmuştur. HKE ye yakın bir araç olarak Özgüven ve Yıldırım (1988) MMPI ile HKE arasında Benzer Ölçekler Geçerliliği araştırılmış korelasyonlar çoğunluğu.50 nin üzerinde olmak üzere .40 ile .78 arasında bulunmuştur. Özgüven ve Gürel (1988) tarafından SCL 90-R ile yapılan bir diğer Benzer Ölçekler Geçerliliği çalışmasında ise toplam puanlara ilişkin korelasyonlar -0.20 ile -0.40 arasında bulunmuştur.

Hacettepe Kişilik Envanteri'nin Puanlanması

HKE de puanlama kaba kontrol ve puanlama şeklinde iki aşamada yapılmaktadır. Kaba Kontrol aşamasında puanlamadan önce cevap kâğıtları gözden geçirilmeli her iki sıkkında işaretlendiği cevaplamalara cevaplama boş bırakılmış şeklinde değerlendirilmelidir. Cevap kâğıdında, her alt puana ilişkin maddelerden boş bırakılan ve çift işaretlendiği için boş sayılan maddelerin sayısı, bir “Geçerlik Puanı “ olan (B) sütununda belirtilen yerlere yazılmalıdır. B puanı bir alt ölçekte 2 sekiz alt ölçek toplamı olarak 8 ve daha fazlası olması halinde cevap kağıdı geçersiz sayılmaktadır. Bir diğer geçerlik puanı (G) ise envanterin (21-167), (42-143), (63-12), (84-95), (105-71), (126-48), (147-25), (168-1) maddelerine verilen cevaplara bakılarak elde edilmektedir. Bu soru çiftlerine verilen cevaplar aynı olmalıdır. iki cevabın (EE) veya (HH) olması gerekmektedir. G puanından alınabilecek en yüksek puan 8 dir. G puanının 5 ve daha aşağı olması durumunda cevap kâğıdı geçersiz sayılmaktadır.

Genel Uyum puanı, Kişisel Uyum ve Sosyal Uyum puanlarının toplanması ile elde edilmektedir. Kişisel uyum puanı; Kendini Gerçekleştirme, Duygusal Kararlılık, Nevrotik Eğilimler, Psikotik Belirtiler alt ölçeklerinden elde edilen puanların toplanması ile bulunmaktadır. Sosyal Uyum Puanı; Aile ilişkileri, Sosyal ilişkiler, Sosyal Normlar, Antisosyal Eğilimler, alt ölçeklerinden elde edilen puanların toplanması ile bulunmaktadır. Hacettepe Kişilik Envanterince “yüksek” puanlar “sağlıklı veya “uyumlu” olusu düşük puanlar ise “uyumsuz” olusu işaret etmektedir.

3.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında Kişisel Bilgi Formu, Problem Çözme Ölçeği, Hacettepe Kişilik Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu birlikte verilmiştir. Formun doldurulmasına başlanmadan önce araştırmacı tarafından araştırmanın amacı hakkında kısa bir bilgi verilmiş, daha sonra cevaplamanın nasıl yapılması gerektiği anlatılmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

8.Sınıf öğrencilerinin Problem Çözme Ölçeği, Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) den almış oldukları puanlar üzerinde Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır. F değerinin anlamlı bulunduğu durumlarda ise Least Significant Difference (LSD) testi uygulanmıştır. ve elde edilen verilere T testi uygulanmıştır. Analizler, bilgisayarda SPSS (20.0) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm analizlerde önemlilik düzeyi .05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde örnekleme giren 8.Sınıf öğrencilerinin kişilik özellikleri (uyum alt boyutları) ve çeşitli değişkenler arasında otaya konan bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Bulguların tartışılması ve yorumlanması bu bölümde yer alan tablolar ve tablolara ait açıklamalar doğrultusunda yapılmış ve başlıklar altında açıklanmıştır.

8.Sınıf Öğrencilerinin Problem çözme puanlarının cinsiyet değişkeni ile ilgili bulgular, tartışma ve yorum

Tablo 1. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin problem çözme puanlarına ait t testi sonuçları.

Değişken	Düzy	N	\bar{x}	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	143	71.93	12.43	1.473	.142
	Erkek	161	69.77	12.99		

* $p < 0,05$,

Tablo 1. Problem çözme puanları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır [$t = 1.47$; $p > 0,05$]. Bu bulgu, problem çözenin cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

8.sınıf öğrencilerinin problem çözme puanlarının cinsiyet değişkeni açısından değişip değişmediği t-testi ile incelenmiştir. uygulanan bağımsız t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Alan yazınına bakıldığında bu araştırmanın sonucunu destekleyen veriler olduğu gibi aksini ortaya koyan çalışmalarda bulunmaktadır.

Araştırmada çıkan sonuçlara bakıldığında bireylerin problem çözme becerilerinin cinsiyet değişkeninden etkilenmediğini söylenebilir. Taylan (1990)'ın yaptığı araştırmada problem çözme envanterini kullanarak cinsiyet, sınıf, öğrenim görülen program ve problem çözme beceri algısının farklılık gösterip göstermediğini incelenmiştir. Cinsiyet düzeyinde bir farklılaşma olmadığını saptamıştır. Bu çalışmanın sonuçları araştırmamızın sonuçları ile örtüşmektedir. Yine Alver (1998)'in yaptığı araştırmada öğrencilerin cinsiyet farklılıklarına göre genel uyum düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında öğrencilerin genel uyum düzeylerinin cinsiyet değişkeninden etkilenmediğini görülmektedir. Benzer şekilde, Erdoğan, Şimşek-Bekir ve Şanlı (2005)'in yaptığı araştırmada Eğitim fakültesi öğrencilerinin ekonomik, sosyal, kültürel uyum sorunlarını etkileyen bazı etmenleri incelediği araştırmada elde ettiği bulgulara göre sosyal kültürel uyum sorunlarında cinsiyetin etkisi önemli bulunmamıştır.

Başka bir çalışmada uyum alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılaşma olduğunu gösteren veriler de bulunmuştur. Örneğin Şahin ve Tunçel (2008), Ceylan (2000) ve Kızıltan (1984)'nin yaptığı araştırmada erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre daha uyumlu bulunmuştur. Araştırmadaki en ilginç sonuçlardan biride Türkiye de yapılan araştırmalarda erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha uyumlu bulunurken yurt dışında yapılan araştırmalarda kız öğrencilerin daha uyumlu olduğunun bulunmasıdır. Feldman (1972) ise kendi çalışmasında, kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha uyumlu olduğunu bildirmiştir.

Yine Özgün (2007) tarafından yapılan başka bir çalışmada kişilik özellikleri cinsiyete göre karşılaştırıldığında; psikolojik danışmanların kişilik özelliklerinin duygusal kararlılık boyutunda erkek psikolojik danışmanlar lehine; sosyal normlar boyutunda ise kadın psikolojik danışmanlar lehine anlamlı bir fark olduğu saptamıştır.

Tüm bu sonuçlar incelendiğinde genel olarak cinsiyet değişkeninin uyum ve problem çözme davranışını etkileyen bir değişken olmadığı sonucuna varabiliriz.

8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Uyum - Aile ilişkileri alt boyutu ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki ile ilgili bulgular, tartışma ve yorum

Tablo 2. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Aile İlişkileri alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	143	10.68	3.10	2,54	0,990
	Erkek	161	10.68	3.66		

*p<0,05,

Tablo 2. Sosyal uyum-Aile ilişkileri alt boyutu değişkeni cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır [$t_{(302)} = 2,54$; $p > 0,05$]. Bu bulgu, Sosyal uyum-Aile ilişkileri alt boyutunun cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3. “8.Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanlarına Anne mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamli fark (Scheffe testi)
Anne mesleği	1. Evhanımı	245	10,63	3,09	3,060	0,017*	2-3
	2. Eğitim	15	9,00	4,73			
	3. Sağlık	15	13,13	5,27			
	4 .Diğer	25	10,56	3,36			

*P<0.05

Tablo 3. Anne mesleği ile Sosyal uyum- Aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F=3,060$, $p<0,05$). Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Anne Mesleği değişkenine göre Eğitim (ort.=9,00), ile Sağlık (ort.=13,13,) dereceleri arasında ve anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Öğrencilerin Hacettepe Kişilik Envanteri Sosyal Uyum - Aile İlişkileri alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bunun

yanında 8.Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Aile ilişkileri alt boyutu puanlarının öğrencilerin anne mesleği değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Araştırmamızdaki Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları 8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe Kişilik Envanteri Sosyal Uyum-Aile İlişkileri alt boyut puanları Anne mesleği değişkenine göre anlamlı pozitif yönde bir farklılık gösterir şeklinde ortaya koyduğumuz denencemizi de doğrulamaktadır. Yavuzer (1995)'in sağlıklı bir kişiliğe sahip bireylerin sağlıklı aile ilişkilerine sahip ailelerde yetişeceği düşüncesini dikkate aldığımızda, kişiliğin biçimlendirilmesinde de dış çevre olarak en önemli unsur ailedir. Örneğin; kendileri uyumlu olan ve çocuklarını seven anne – babaların çocuklarında, kendini değerli bulma ve kendine güvenme duygularının gelişmesi beklenir (Morgan, 1995; Akt: Ekşi ve Otrar, 2000). Alan yazınında bu düşüncüyü destekleyen başka araştırma sonuçları da bulunmaktadır.

Dönmezer (2006)'da yaptığı araştırmanın sonucunda Aile ilişkileri sağlıklı temeller üzerine oturtulmuş ailelerde her bireyin kendine özgü kişiliği olduğu bilindiğinden ve kabul edildiğinden bahseder. Bu ailelerde bireylerin kapasite, yeti, yetenek ve doğal eğilimlerinin farklı olabileceği ve bu farklılıklarla gelişmesi için uygun ortam hazırlanmalıdır. Aile, etkileşen kişilikler birimi olarak tanımlandığında, bireylerin karşılıklı etkileşim içinde buldukları bir yapıdan bahsedilmektedir. Aile içerisindeki bireyin eğilimi aile sistemini bütün olarak etkiler ve bireylerin aile algısını değiştirir. Hatta iyimserlik eğiliminin gelişmesinde aile de paylaşılan faktörlerin önemli bir rolü vardır.

Buna karşın Şişman (1985) tarafından yapılan bir araştırmada aile biçimlerindeki farklılıkların uyum problemi yaratma açısından etkili olduğunu, çekirdek ailede uyum probleminin daha az olduğunu geniş parçalanmış ailelerde daha fazla olduğunu saptamıştır. Bu sonucun araştırmamız sonuçları ile örtüşmediği söylenebilir.

Bunun yanında başka bir çalışmada Tuğrul (1994) ergenlerin uyum düzeylerinin düşük olmasının nedenini aile ortamındaki strese bağlamış ve aile ortamındaki stres kaynaklarının artmasıyla uyum düzeyinde düşme gözlemlendiğini bildirmiştir. Ailesinde gördükleri, olgunlaşmakta olan ergenin kişilik yapısını biçimlendirmede çok büyük, çok derin etkisi vardır. Ergenin uyum düzeyi ve kişiliği onun ailesi ile olan iletişiminden beslenir, etkilenir ve yine bir insan olarak aile bireyleri ve çevresi ile etkileşiminde davranışları olarak ortaya çıkar. Bir ergenin en çok destek alması beklenen kişilerle çatışma yaşaması onlarla paylaşımlarının azalmasına, devamlı eleştirilmesine, onaylanmamasına hatta sevildiğini hissetmemesi gibi sorunlara neden olur ki bu onun kendi içinde ve sosyal çevrede uyum sorunu yaşamasını kaçınılmaz hale getirecektir.

Yeğen (2008)'in saldırganlık ve aile ilişkilerini karşılaştırdığı araştırmasında, Saldırganlığın puanları yükseldikçe, aile ilişkileri puanları düştüğünü bulmuştur. Bu durum, saldırganlığın artışına bağlı olarak, aile ilişkilerinin bozulduğunu gösterdiği söylenebilir.

Bunun yanında Efilı (2006) tarafından yapılan çalışmada saldırganlık puanı ile sosyal uyum alt boyutlarından aile ilişkileri ($r = -.205$), puanı arasında 0.05 düzeyinde anlamlı ancak negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Aile ilişkileri alt boyutundan elde edilen puan, bireyin ailesi ile olan ilişkilerini yansıtmaktadır. Puanın yüksek bulunması, kişinin anne babası ve kardeşleri ile dostça ve sağlıklı ilişkiler içinde olduğunu ailesini sevdiğini ve ailesi tarafından sevildiğini gösterir. Puanın düşük bulunması ise bireyin ailesi ile olan ilişkilerinde, karışıklık ve uyumsuzluk bulunduğuna işaret eder. Özgüven (1992)'e göre, ailesi ile problemleri olan bireyler, aile üyelerini çok otoriter bulurlar, onların kendilerinden çok fazla şey beklediklerini düşünürler. Çok zorunlu durumlar dışında, evde olmaktan kaçınırlar, evden kaçma isteklerini sık sık ifade ederler. Alan yazınındaki Bandura (1961), Hatunoğlu (1994)'nin yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar çıkmış ve bu çalışmadan elde edilen sonuçları desteklemektedir.

Öğrencilerin, uyum puanlarının anne mesleği değişkeninden etkilendiği şeklinde ortaya çıkan sonucunu, öğrencinin topluma yapacağı uyumun sağlıklı olmasında annenin yeri çok önemlidir şeklinde yorumlayabiliriz.

8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Uyum-Sosyal İlişkiler alt boyutunun çeşitli değişkenler ile ilgili bulgular, tartışma ve yorum

Tablo 4. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Sosyal İlişkiler alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	143	11.93	2.83	2.54	0,799
	Erkek	161	12.01	2.80		

*p<0,05,

Tablo 4. Sosyal uyum-Sosyal ilişkiler alt boyutu değişkeni cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır [$t_{(302)} = 2,54$; $p > 0,05$]. Bu bulgu, Sosyal uyum-Sosyal ilişkiler alt boyutunun cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5. “8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal uyum- Sosyal ilişkiler uyum alt boyut puanlarına Anne mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Anne mesleği	1. Evhanımı	245	11,96	2,712	3,028	0,018*	2-4
	2. Eğitim	15	9,87	4,454			
	3. Sağlık	15	12,80	3,342			
	4.Diğer	25	12,76	1,690			

*P<0.05

Tablo 5. Anne mesleği ile Sosyal uyum- sosyal ilişkiler alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F=3,028$, $p<0,05$). Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Anne Mesleği değişkenine göre Eğitim (ort.=9,87), Diğer (ort=12.76) arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Öğrencilerin problem çözme puanlarının Hacettepe Kişilik Envanteri Sosyal Uyum-Sosyal İlişkileri alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bunun yanında 8.Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Sosyal İlişkiler alt boyutu puanlarının öğrencilerin anne mesleği değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Araştırmamızdaki Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları 8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe Kişilik Envanteri Sosyal Uyum-Sosyal İlişkileri alt boyut puanları Anne mesleği değişkenine göre anlamlı pozitif yönde bir farklılık gösterir şeklinde ortaya koyduğumuz denencemizi de doğrulamaktadır. Özgüven (1992)'e göre sosyal ilişkiler bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerinin niteliğini belirtir. Araştırmaya göre puanın yüksek oluşu sosyal olgunluk yönünden bireyin uyumlu ve sosyal becerilerinin yüksek düzeyde olduğuna işaret eder. Bu kişiler arkadaşları arasında ve diğer yetişkinler arasında mutludurlar. Diğer insanların söylediklerine ilgi gösterirler başkalarını sever başkaları tarafından sevilirler. Topluluk içinde esnek bir tutum benimserler, kabul gören davranışlar sergilerler. Sosyal ilişkiler puanının düşük olması ise sosyal beceriler ve sosyalleşme bakımından durgun olduğu anlamına gelir.

Bozgeyikli (2001)'in uyum değişkeni ile kaygı değişkenini karşılaştırdığı araştırmasında Sosyal ilişkilerde uyum değişkeninin ilişkide kaygı değişkeni ile arasında anlamlı fakat ters yönde bir ilişki bulmuştur. Bu sonuca göre ilişkilerinde uyum düzeyi yüksek olan bireylerin ilişkide kaygı düzeylerinin düşük olduğu sonucunu saptamıştır. Yine bu sonuca baktığımızda öğrencinin içinde bulunduğu çevreye uyum göstermesinin ne kadar önemli olduğu saptanmıştır.

8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Uyum-Standart Normlar alt boyutunun çeşitli değişkenler ile ilgili bulgular, tartışma ve yorum

Tablo 6. “Cinsiyete göre 8. sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Sosyal Normlar alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	143	10.94	3.08	2.78	0.781
	Erkek	161	11.06	2.60		

*p<0,05,

Tablo 6. Problem çözme puanları Sosyal uyum-Sosyal normlar alt boyutu değişkenine göre farklılaşmamaktadır [$t_{(302)} = 2,78$.; $p > 0,05$]. Bu bulgu, Sosyal uyum-Sosyal normlar alt boyutunun cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7. “8.Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum- Sosyal Normlar uyum alt boyut puanlarına Anne mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Anne mesleği	1. Evhanımı	245	11,01	2,66	2,347	,055*	-
	2. Eğitim	15	9,20	4,64			
	3. Sağlık	15	12,20	2,11			
	4.Diğer	25	11,28	2,28			

*P<0.05

Tablo 7. Analiz sonuçlarına bakıldığında, Anne mesleği ile Sosyal Uyum-Sosyal Normlar alt boyutu puanları arasında sınırda anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F=2,347$, $p<0,05$). Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Anne Mesleği değişkenine göre dereceler arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Öğrencilerin Hacettepe Kişilik Envanteri Sosyal Uyum Standart Normlar alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Bunun yanında 8.Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Standart Normlar alt boyutu puanlarının öğrencilerin anne mesleği değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum Standart Normlar alt boyutu puanlarının öğrencilerin anne mesleği değişkenine göre farklılaşmaktadır şeklinde ortaya koyduğumuz denencemiz elde ettiğimiz sonuçlar tarafından desteklenmemektedir.

Alan yazınına baktığımızda Gençoğlu (2006)'nun üniversite öğrencilerinin üzerinde yaptığı araştırmanın sonucuna göre öğrencilerinin iyimserlik düzeyleri yükseldikçe Sosyal Norm düzeyleri anlamlı olarak yükselmektedir.

Alan yazınında Alver (1998)'in yaptığı araştırmada aile ilişkileri sosyal ilişkiler ve sosyal normlar ile empatik beceri arasında önemli bir ilişki saptamıştır. Bu araştırmalarda Pozitif yönde sonuçlar elde edildiği gibi bizim araştırmamız da olduğu gibi negatif yönde de sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin; Yeğen (2008)'in yaptığı araştırmada Saldırganlığın puanları yükseldikçe, Sosyal Normlar puanları düşmüştür. Bu durum, saldırganlığın artışına bağlı olarak, sosyal normların bozulduğunu göstermektedir. İki değişken arasında negatif yönde bir ilişki saptamıştır. Öğrencilerin Topluma yapacağı uyumun şeklini öğrencilerin okulda ve evde kazandıkları davranış kalıplarının belirlediğini söyleyebiliriz.

8. Sınıf Öğrencilerinin Problem çözme puanları ile Sosyal Uyum-Antisosyal Eğilimler alt boyutu değişkeni ile ilgili bulgular, tartışma ve yorum

Tablo 8. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum-Antisosyal Eğilimler alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Değişken	Düzyey	N	\bar{x}	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	143	11.26	3.16	-,478	0,633
	Erkek	161	11.07	3.51		

*p<0,05,

Tablo 8 'de görüldüğü gibi Sosyal uyum- Antisosyal eğilimler alt boyutu değişkeni cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır [$t_{(302)} = -.478$; $p > 0,05$]. Bu bulgu Sosyal uyum-antisosyal eğilimler alt boyutunun cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin Hacettepe Kişilik Envanteri Sosyal Uyum - Antisosyal Eğilimler alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Özgüven, (1992)'in yaptığı araştırmada Hacettepe kişilik ölçeğini geliştirme çalışmaları sırasında uyum puanlarını incelediğinde elde ettiği sonuçlara göre Antisosyal eğilimler puanının düşük olması bireyin antisosyal eğilimlere sahip olduğunu gösterir bu eğilime sahip kişiler genellikle sert öfkeyle dolu, kavgacı, incitme isteği duyan, zor kullanmaya eğilimli, öç alma duyguları içinde olan saygısız bireylerdir. Toplumsal normlara ters düşen davranışlarda bulunmaktan hoşlanırlar puanının yüksek olması bu tür eğilimlere sahip olmadığı anlamına gelir.

Alan yazınına baktığımızda şu sonuçlar elde edilmiştir. Gençoğlu, (2006)'nın yaptığı araştırma sonucuna göre, üniversite öğrencilerinin iyimserlik düzeyleri ile Antisosyal Eğilim düzeyi puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları incelendiğinde iyimserlik düzeyinin artması ile Antisosyal Eğilim düzeyleri arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde ($p < .001$) olduğu göstermiştir.

Bu sonuca göre üniversite öğrencilerinin iyimserlik düzeylerinin Antisosyal Eğilim düzeylerini etkileyebileceği düşüncesiyle kurulan “Üniversite Öğrencilerinin iyimserlik düzeyleri yükseldikçe Antisosyal Eğilim düzeyleri anlamlı olarak azalmaktadır” denencesi araştırma bulgularına göre doğrulanmıştır. Antisosyal eğilim toplum inançlarına ve değerlerine ters düşen davranışlar içerisinde bulunma olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler bencil ve sorumsuz davranışları nedeniyle toplum içerisinde kısa süreli ilişkileriyle tanınmaktadırlar. Günümüz psikiyatrisi bu

eğilimin ortaya çıkmasında biyolojik etmenlerin rolünü kabul etse de çevresel etmenlerinde Antisosyal eğilimin ortaya çıkmasında önemli rol oynadığını ifade etmektedir. iyimserlik eğilimi toplumun yapı işlevlerini daha iyi algılamak için bir öngörü sunarak bireyi toplumun yapıcı bir ferdi haline getirebilir. Özellikle çevresel etmenlerin bireyin ayrışmasını sağladığı ve Antisosyal eğilimlerin derinleşmediği aşamalarda iyimserlik eğilimi geliştirildiğinde -ve/veya öğretildiğinde- birey kendisine ve topluma karşı yıkıcı eylemlerinden vazgeçeceği düşünülmektedir.

Benzer bir araştırma sonucunda Alver (1998), bireyin uyum düzeyi ile empatik beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada şu sonuçları elde etmiştir. Empatik beceri ile antisosyal eğilimler arasında ($r=0,04$) bir ilişki saptamıştır. Bu ilişkinin oldukça zayıf olduğunu ve empatik beceri ile antisosyal eğilimler alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin olmayacağını saptamıştır.

8. Sınıf Öğrencilerinin Problem çözme puanları ile Kişisel Uyum-Kendini Gerçekleştirme alt boyutu değişkeni ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 9. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum - Kendini gerçekleştirme alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Değişken	Düzyey	N	\bar{x}	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	143	10.92	2.92	0,143	0,887
	Erkek	161	10.96	2.77		

* $p<0,05$,

Tablo 9. Kişisel uyum-Kendini gerçekleştirme alt boyutu cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır [$t_{(302)} = 0,143$; $p> 0,05$]. Bu bulgu Kişisel uyum-Kendini gerçekleştirme alt boyutunun cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 10. “8.Sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum- Kendini Gerçekleştirme uyum alt boyut puanlarına Anne mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Anne mesleği	1. Evhanımı	245	10,98	2,75	3,625	0,007*	1-2 2-4
	2. Eğitim	15	8,93	3,45			
	3. Sağlık	15	10,93	2,31			
	4.Diğer	25	11,20	3,08			

*P<0.05

Tablo 10. Anne mesleği ile Kişisel Uyum – Kendini Gerçekleştirme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur (F=3.625, p<0,05). Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Anne Mesleği değişkenine göre Evhanımı (ort.=10,98), ile Eğitim (ort=8,93) dereceleri arasında ve Diğer (ort.=11.20), ile Eğitim (ort=8,93) dereceleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Öğrencilerin Hacettepe Kişilik Envanteri Kişisel Uyum- Kendini gerçekleştirme alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bunun yanında 8.Sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum Kendini gerçekleştirme alt boyutu puanlarının öğrencilerin anne mesleği değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Araştırmamızdaki Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları 8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe Kişilik Envanteri Kişisel Uyum-Kendini Gerçekleştirme alt boyut puanları anne mesleği değişkenine göre anlamlı pozitif yönde bir farklılık gösterir şeklinde ortaya koyduğumuz denencemizi de doğrulamaktadır.

8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik envanteri kişisel uyum kendini gerçekleştirme alt boyut puanlarının öğrencilerin problem çözme puanlarını etkilemektedir şeklinde ortaya koyduğumuz araştırma denencemizi doğrulamaktadır.

Özgüven (1992)'in Hacettepe kişilik ölçeğini geliştirme çalışmaları sırasında uyum puanlarını incelediğinde elde ettiği sonuçlara göre kendini gerçekleştirme alt boyutunu şu şekilde açıklamıştır. Kendini gerçekleştirme puanı, kendini gerçekleştiren kişinin davranış özelliklerinden kendine güvenme, kendi yeteneklerinin farkında olma, kendi kendine kararlar verebilme, doğru bildiğini söyleyebilme kabul edildiği ve bir işe yaradığı duygusu içinde olma gibi niteliklerle ilişkilidir. Puanın yüksek yada düşük olması bireyin bu nitelikteki davranışlarını değerlendirme olanağı sağlar.

Kepeçoğlu (1992) kendini gerçekleştirmeyi uyum açısından bireyin çevreye uyum yapması olarak değerlendirmektedir. Burke ve Hunt'ın (1985) üniversite öğrencileri arasında yaptığı araştırmada kendisine saygısı düşük kendini gerçekleştirememiş öğrencilerin yakın ilişkilerde oldukça yetersiz olduğunu kaygılı olduğunu saptamıştır.

Alver (1998), bireyin uyum düzeyi ile empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmanın sonucu araştırmamızın sonucuyla örtüşmektedir. Araştırmaya göre Alver, empatik beceri ile kendini gerçekleştirme alt boyutu arasında ($r=0,02$) düzeyinde bir ilişki saptamıştır. Bu empatik beceri ile kendini gerçekleştirme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki yoktur anlamı taşıdığını söyleyebiliriz.

Benzer şekilde Bozgeyikli (2001) yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin kişiler arası ilişkilerinde farkındalıklarına etkisini incelediği araştırmada kişilik özelliklerinin kişiler arası ilişkilerde farkında olma durumunu etkilediği sonucunu bulmuştur.

8.Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Uyum-Duygusal Kararlılık alt boyutunun çeşitli değişkenlerle ilişkisi ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 11. “Cinsiyete göre 8.sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum - Duygusal kararlılık alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	143	10.92	3.49	0,790	0,430
	Erkek	161	19.27	3.87		

*p<0,05,

Tablo 11. Kişisel uyum-Duygusal kararlılık alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır [$t_{(302)} = ,790$; $p > .05$]. Bu bulgu, Kişisel uyum-Kendini gerçekleştirme alt boyutu değişkenin cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 12. “8. Sınıf öğrencilerinin Kişisel Uyum – Duygusal kararlılık alt boyut puanlarına babanın eğitim durumu değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamli fark (Scheffe testi)
Babanın eğitim durumu	1. Okumadı	29	18,55	3,96	3,185	0,014*	2-3 2-5
	2. İlkokul	108	18,28	3,54			
	3. Ortaokul	47	19,57	3,92			
	4. Lise	54	19,44	3,28			
	5. Üniversite	66	20,14	3,74			

*P<0.05

Tablo 12. Babanın eğitim durumu ile Sosyal uyum – Duygusal Kararlılık alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F=3.185$, $p<0,05$). Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Babanın Eğitim Durumu değişkenine göre ilkokul (ort.=18.28), ile ortaokul (ort.=19,57), dereceleri arasında ve Üniversite (ort=20.14) ile ilkokul (ort=18,28) dereceleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Öğrencilerin Hacettepe Kişilik Envanteri Kişisel Uyum- Duygusal kararlılık alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik

ortalamları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ancak 8.Sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum duygusal kararlılık alt boyutu puanlarının öğrencilerin anne mesleği değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Bozgeyikli (2001) tarafından yapılan araştırmada duygusal kararlılık değişkeninin ilişkide kaygı arasında anlamlı ve ters yönde bir ilişki saptamıştır. Buna göre duygusal kararlılık düzeyi yüksek çıkan bireylerin ilişkide kaygı düzeyleri düşük çıktığını saptamıştır.

Özgüven (1992)'e göre duygusal kararlılık puanının yüksek oluşu bireyin duygusal yönden kararlı oluşunu belirtir. Duygusal kararlılığı yüksek olan bireyler genellikle kendine güvenen az üzülen alıngan olmama özellikleri gösteren kişilerdir. Çoğu kez sakin huzurlu bireyler izlenimi verirler. Başkalarından az tavsiye isterler kendi kararlarını kendileri verirler ortaya çıkan yeni durumlardan çekinmezler acil durumlarda etkili davranışlar gösterirler. Duygusal kararlılığı yüksek olan bireylerin empatik becerilerinin de yüksek olması beklenir. Fakat Alver (1998)'in yaptığı araştırmada aksine bir sonuç bulunmuştur. Empatik beceri ile duygusal kararlılık alt boyutu arasında ($r=0,02$) düzeyinde ilişki bulunmuştur.

Bu sonuçta empatik beceri ile duygusal kararlılık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuçlardan, öğrencilerin kişisel özelliklerinin de onların topluma yapacakları uyumu etkilediği sonucuna varabiliriz.

8. Sınıf Öğrencilerinin Kişisel uyum-Nevrotik eğilimler alt boyutunun çeşitli değişkenlerle ilişkisi ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 13. “Cinsiyete göre 8. sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum – Nevrotik Eğilimler alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Değişken	Düzye	N	\bar{x}	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	143	16.22	3.60	1.65	0.98
	Erkek	161	16.96	4.11		

* $p<0,05$,

Tablo 13’de Kişisel uyum-Nevrotik eğilimler alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır [$t_{(302)} = 1,65$; $p > 0,05$]. Bu bulgu, Kişisel uyum-Nevrotik eğilimler alt boyutunun cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin Hacettepe Kişilik Envanteri Kişisel Uyum- Nevrotik eğilimler alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Öğrencilerin kişilik özellikleri kişisel uyum nevrotik eğilimler alt boyutu puanları ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre anlamlı ilişki elde edilmiştir. Bu sonuçlar 8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik envanteri Kişisel Uyum- Nevrotik Eğilimler alt boyut puanlarının problem çözme puanlarını etkiler şeklinde ortaya koyduğumuz araştırma denencemizi doğrulamaktadır.

Özgüven (1992), nevrotik belirtileri olan kişiler kronik yorgunluk, baş ağrısı uyuyamama, görme güçlükleri, iştahsızlık vb. gibi çeşitli psikosomatik belirtilerin birinden ya da bir kaçından şikayetçidirler. Nevrotik kişiler duygusal çatışmalarını genellikle fiziksel yollardan ifade etmektedirler. Ayrıca nevrotik eğilimler benliğini olduğu gibi kabul edememe mükemmeliyetçi olma eleştiriye açık olamama gibi davranışları da içerir. Puanının yüksek olması bu tür belirtilerin azlığını düşük olması çokluğunu gösterir.

Psikanalitik kurama göre nevrotik eğilimlerde temel belirti bunaltıdır. Öztürk (1988) işte bu bunaltı durumunun kişilerarası ilişkilerde güçlük oluşturacağı belirterek nevrotik eğilimlerle problem çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişki olmaması gerektiğini söylemektedir. Bizim araştırmamızda da nevrotik eğilimler ile problem çözme arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Öztürk (1988)'ün araştırmasına benzer şekilde Alver (1998) de bireyin uyum düzeyi ile empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonucu da empatik beceri ile nevrotik eğilim arasında anlamlı ilişki olmadığını saptamıştır.

8. Sınıf Öğrencilerinin Kişisel uyum- Psikotik belirtiler alt boyutunun çeşitli değişkenlerle ilişkisi ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 14. “Cinsiyete göre 8. sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum – Psikotik Belirtiler alt boyutu puanlarına ilişkin t testi sonuçları.

Değişken	Düzye	N	\bar{x}	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	143	12.00	3.25	0.614	0.540
	Erkek	161	11.75	3.74		

*p<0,05,

Tablo 14’de Kişisel Uyum-Psikotik belirtiler alt boyutu cinsiyet değişkenine göre farklılaşmamaktadır [$t_{(302)} = 0,614$; $p > 0,05$]. Bu bulgu, Kişisel uyum-Psikotik belirtiler alt boyutunun cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin Hacettepe Kişilik Envanteri Kişisel Uyum- Psikotik belirtiler alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Psikotik belirtiler puanı düşük olan bireylerde insanlardan uzaklaşma yalnız kalmayı yeğleme eğilimi dikkatini bir noktada toplama güçlüğü ve hayal kurma eğilimi gözlenir. Bu bireyler alıngan ve aşırı duygusaldırlar. Kendilerine yönelik düşünceleri fazladır. Psikotik belirtiler puanının yüksek olduğunda normal bir uyum tarzında ise birey hayal dünyasından uzak yaşar (Özguven, 1992).

Araştırmamızda Psikotik belirtiler ile problem çözme arasında düşük düzeyde ilişki saptanmıştır. Ayrıca alan yazına bakıldığında da bu sonucun aksine sonuçların ortaya çıktığı verilerle saptanmıştır. Alan yazınında da araştırmamızdaki

sonuçlarla örtüşen sonuçlar bulunmuştur. Alver (1998)'in bireyin uyum düzeyi ile empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonucu da empatik beceri ile psikotik belirtiler alt boyutu arasında ilişki olmadığını tespit etmiştir.

8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanları ile aile de kaçınıcı çocuk değişkeni arasındaki ilişki ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 15. “8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanlarına Ailede kaçınıcı çocuk değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Düzye	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Ailede kaçınıcı çocuk	1. İlk çocuk	115	71.63	11.25	2,858	0,059	-
	2. Ortanca ço	119	68.87	13.10			
	3. Son çocuk	70	73.20	14.09			

*p<0.05

Tablo 15. Öğrencilerin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar, ailede kaçınıcı çocuk olduğu değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir [$F_{(2,858)}$, $p>0,05$].

8.Sınıf öğrencilerinin uyum alt boyutu puanlarının öğrencilerin Ailede kaçınıcı çocuk değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Bu sonuç uyum alt boyut puanlarının ailede kaçınıcı çocuk olma değişkeninden etkilenmemektedir şeklinde yorumlanabilir. 8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik envanteri alt boyut puanlarının ailede kaçınıcı çocuk olduğu değişkeninden etkilenmektedir. Bu veri denencemizi desteklememektedir Alan yazını taradığımız da aksine sonuçların olduğu araştırmalarda vardır.

Sarı (1992)'nın, lise öğrencilerinin genel uyum düzeylerini etkileyen etmenlerin etkililik derecelerini belirlemek için yaptığı araştırma sonucunda ortanca çocuk olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanlarının uyum puanları

ortalamasından yüksek olduğunu ve ortanca çocuk olanların diğer küçük çocuk ve büyük çocuk olanlardan daha uyumlu olduklarını saptamıştır.

Çocuğun dünyaya geliş sırası kendine özgü sorunlar ortaya koymaktadır. En büyük çocuk bir ya da birkaç yıl çevrenin tek ilgi merkezi iken tek ilgi ve destek ona sağlanırken yeni gelen kardeş bu durumun ansızın bozulmasına sebep olur çeşitli nedenlerden dolayı çevrenin ilgisi yeni doğan bebeğe yönelir. Yaşından ötürü anne-baba kendisinden, diğer kardeşlerinden beklenenden fazlasını bekler. Gücünden ve yeteneğinden dolayı kardeşlerinin doğal bir lideri olur. Anne-babanın bütün eleştirisi en çok ona yönelir. Kendisinden bazen kardeşlerinden sorumlu olması beklenir.

Bu davranış örüntüsü sonradan yaşam biçimine dönüşme eğilimi gösterir. En büyük çocuk yetişkin yaşama ulaştığında otoriteden ve sahip olduklarını başkalarına kaptırmaktan korkabilir. En küçük çocuk aile tarafından şımartılır. Bu durum küçük çocuğun benmerkezci tutumlar geliştirmesine kendinden güçlü ve yetenekli kardeşlerin varlığı yetersizlik duygusu yaşamasına sebep olabilir. İkinci çocuğa aileler genelde ılımlı davranırlar bu nedenle otoriteyle sorunları olmaz yalnızca kendinden güçlü ve yetenekli kardeşi ve kendinden sonra gelen kardeşin yarattığı sorunlarla uğraşmak zorundadır (Gençtan, 1981).

Bu verilere bakıldığında öğrencilerin ailedeki doğum sırasından ziyade edindiği davranış örüntülerinin uyumlarını etkilediği sonucu çıkarılabilir.

8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutları ile okul aksatma sıklığı değişkeni arası ilişki ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 16. “8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal uyum-Antisosyal eğilimler alt boyut puanlarına okul aksatma sıklığı değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Düzye	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamli fark (Scheffe testi)
Okul aksatma sıklığı	1. Haftada bir	31	12.61	3.64	4,672	.010*	1 – 3
	2. Ayda bir	114	11.39	3.22			
	3. Yılda bir	159	10.72	3.30			

*P<0.05

Tablo 16. Okul aksatma sıklığı değişkeni ile Antisosyal eğilimler alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F=4,672$, $p<0,05$) Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Okul aksatma sıklığı değişkenine göre haftada bir (ort.=12,61), yılda bir (ort.=11,39) dereceleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

8. Sınıf öğrencilerinin Antisosyal eğilimler alt boyutu puanlarının okul aksatma sıklığı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu sonuç uyum alt boyut puanlarının okul aksatma sıklığı değişkeninden etkilenmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Bu veri de 8. Sınıf öğrencilerinin hacettepe kişilik envanteri kişisel uyum antisosyal eğilimler alt boyut puanları okul aksatma sıklığı değişkeninden etkilenmektedir şeklinde ortaya koyduğumuz denencemizi desteklemektedir. Alan yazını taradığımızda konuyla ilgili herhangi bir araştırma sonucuna rastlanmamıştır.

Benzer bir araştırma sonucu olmamasına rağmen denecemizi oluştururken uyum alt boyutları içinde yer alan antisosyal eğilimler alt boyutunun okul aksatma sıklığından etkileneceği düşüncesinde hareket ederek denencemizi oluşturmuştuk. “Antisosyal Eğilime sahip bireyler toplumsal normlara ters düşen davranışlarda bulunmaktan hoşlanırlar puanın yüksek olması bu tür eğilimlere sahip olmadığı anlamına gelir.” (Özgüven, 1992).

Bizim yaptığımız araştırma sonucunda da Antisosyal eğilim alt boyutu ile okul aksatma sıklığı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Antisosyal eğilimlerin olumsuz davranış örüntülerini içerdiğini göz önüne alırsak okul devamsızlığının sebepleri arasında olabileceği düşünülmektedir.

Yaptığımız araştırmada öğrencilerin sosyal ve kişisel uyumlarındaki eksikliklerin öğrencinin akademik hayatını etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal uyum – Duygusal kararlılık alt boyutunun okul aksatma sıklığı ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 17. “8.Sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum-Duygusal kararlılık alt boyut puanlarına öğrencilerin okul aksatma sıklığı değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamli fark (Scheffe testi)
Okul aksatma sıklığı	1. Haftada bir	31	17,52	3,77	3.758	0,024*	1 – 2
	2. Ayda bir	114	19,55	3,85			
	3. Yılda bir	159	19.11	3,50			

*P<0.05

Tablo 17. Analiz sonuçlarına bakıldığında, okul aksatma sıklığı ile Duygusal kararlılık alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur (F=3,758, p<0,05). Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Okul aksatma sıklığı değişkenine göre Haftada bir (ort.=17,52), ile Ayda bir (ort.=19,55), dereceleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

8.Sınıf öğrencilerinin Duygusal kararlılık alt boyut puanlarının okul aksatma sıklığı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Bu sonuç 8.sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği kişisel uyum - duygusal kararlılık alt boyut puanlarının okul aksatma sıklığı değişkeninden etkilendiği şeklinde ortaya koyduğumuz denencemizi desteklemektedir. Alan yazını taradığımızda konumuzla ilgili herhangi bir araştırma sonucuna rastlanmamıştır.

Denecemizi oluştururken uyum alt boyutları içinde yer alan duygusal kararlılık alt boyutunun okul aksatma sıklığından etkileneceği düşüncesinde hareket ederek denencemizi oluşturmuştuk.

Alan yazını taradığımızda “duygusal karalılık puanı yüksek olan bireyler çoğu kez sakin huzurlu bireyler izlenimi verirler. Başkalarından az tavsiye isterler

kendi kararlarını kendileri verirler ortaya çıkan yeni durumlardan çekinmezler acil durumlarda etkili davranışlar gösterirler” (Özgüven (1992). Duygusal kararlılığı normal düzeyde olan bireylerin daha az okul aksatabilecekleri düşünülmektedir.

Bizim yaptığımız araştırma sonucunda da Duygusal kararlık alt boyutu ile okul aksatma sıklığı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Duygusal kararlılık alt boyutunun olumlu davranış örüntülerini içerdiğini göz önüne alırsak duygusal kararlılığı yüksek bireylerin okul devamsızlığı oranının düşük olacağı söylenebilir.

8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar ile baba mesleği değişkeni arası ilişki ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 18. “8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanlarına Baba mesleği değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Baba mesleği	1. Eğitim	26	70,81	13,13	1.968	0.99	-
	2. Serbest	104	69,96	13,37			
	3. İşçi	45	67,22	10,64			
	4. Diğer	127	72,96	12,70			

*P<0.05

Tablo 18. Öğrencilerin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar, Baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir [$F_{(1,968)} ; p>0,05$]

8.Sınıf öğrencilerinin uyum alt boyutu puanlarının öğrencilerin baba mesleği değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Bu sonuç Uyum alt boyut puanlarının baba mesleği değişkeninden etkilenmemektedir şeklinde yorumlanabilir. Bu veri de 8. Sınıf öğrencilerinin hacettepe kişilik ölçeği kişisel uyum- duygusal kararlılık alt boyut puanlarının baba mesleği değişkeninden

etkilenmektedir şeklinde ortaya koyduğumuz denencemizi desteklememektedir. Alan yazını taradığımız da araştırma sonuçlarımızı destekleyen çalışmalar vardır.

Akhunlar (2010)'ın yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin genel uyum puanlarının öğrencilerin babalarının çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı incelediği araştırmanın sonucunda, babaların çalışıp çalışmaması durumunun öğrencilerin genel uyumlarında anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı bulmuştur. Başka bir ifadeyle öğrencilerin babalarının çalışıp çalışmaması, genel uyumlarını etkilememektedir.

Aynı şekilde Yeğen (2008)'in ortaöğretim öğrencilerinin sosyal uyumları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonucunda babanın mesleği ile saldırganlık ölçeğinin tüm alt boyutları ve saldırganlık toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bu iki sonuç bizim ortaya koyduğumuz araştırma sonucunu desteklemektedir. Öğrencilerin uyum düzeylerinin baba mesleğinden etkilenmediği sonucunu Kişisel deneyimlerimizden de yola çıkarak çocukların eğitim sorunları ile daha çok anneler ilgilendiği için çocuğun öznel dünyasında babaya ait etkenler daha az yer almaktadır şeklinde yorumlayabiliriz.

8. sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum – Aile İlişkileri, Kişisel Uyum – Duygusal Kararlılık alt boyutu puanlarının babanın eğitim durumu değişkeni ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 19. “8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum -Aile İlişkileri alt boyut puanlarına Babanın eğitim durumu değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Babanın eğitim durumu	1. Okumadı	29	11,83	2,82	2,551	0,042*	1-5 3-5
	2. İlkokul	108	10,78	3,37			
	3. Ortaokul	47	11,26	3,08			
	4. Lise	54	10,52	3,62			
	5. Üniversite	66	9,74	3,56			

*P<0.05

Tablo 19. Analiz sonuçlarına bakıldığında, babanın eğitim durumu ile Sosyal uyum – Aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F=2.551$, $p<0,05$). Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Babanın eğitim durumu değişkenine göre Okumadı (ort.=11,83) ile Üniversite (ort=9.74) dereceleri arasında ve ortaokul (ort.=11,26) ile Üniversite (ort=9.74) dereceleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

8.Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum- Aile İlişkileri, Kişisel Uyum Duygusal kararlılık alt boyutları puanlarının babanın eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu veri de 8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği sosyal Uyum- aile ilişkileri kişisel uyum-duygusal kararlılık alt boyut puanlarının babanın eğitim durumu değişkeninden etkilenir şeklinde oluşturduğumuz denencemizi desteklemektedir. Alan yazını taradığımızda konumuzla ilgili araştırma sonuçları bulunmaktadır. Fakat araştırma sonuçlarımızı desteklemeyen sonuçlarda vardır.

Akhunlar (2010)'ın yaptığı üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin genel uyumlarını etkileyip etkilemediğini incelediği araştırma sonucuna göre, babaların eğitim durumları ile öğrencilerin genel uyumları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Aynı şekilde Aydın (2008)'ın yaptığı ergenlerin kişilik özellikleri ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma sonucunda, ergenlerin babalarının eğitim durumu kişisel uyum düzeyleri açısından farklılık bulunamamıştır.

8. sınıf öğrencilerinin Sosyal uyum – Aile ilişkileri, Kişisel Uyum – Kendini gerçekleştirme alt boyutu puanlarının Annenin eğitim durumu değişkeni ile ilgili tartışma ve yorum

Tablo 20. “8. Sınıf öğrencilerinin Sosyal uyum–Aile ilişkileri alt boyut puanlarına Annenin eğitim durumu değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamli fark (Scheffe testi)
Anenin eğitim durumu	1. Okumadı	36	11,81	2,88	2,742	0,029*	1-4 1-5
	2. İlkokul	129	10,84	3,71			
	3. Ortaokul	46	11,09	2,85			
	4. Lise	53	9,89	2,95			
	5. Üniversite	40	9,75	3,62			

*P<0.05

Tablo 20. Analiz sonuçlarına bakıldığında, annenin eğitim durumu ile Sosyal uyum – Aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur (F=2.742, p<0,05). Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Annenin eğitim durumu değişkenine göre Okumadı (ort.=11,81) ile lise (ort=9.89) dereceleri arasında ve Okumadı (ort.=11,81) ile Üniversite (ort=9.75) dereceleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Tablo 21. “8. Sınıf öğrencilerinin Kişisel uyum – Kendini gerçekleştirme alt boyut puanlarına annenin eğitim durumu değişkenine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları.

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamli fark (Scheffe testi)
Annenin eğitim durumu	1. Okumadı	36	11,64	2,54	2,920	0,022*	1-5 2-5
	2. İlkokul	129	11,28	2,91			
	3. Ortaokul	46	10,91	2,72			
	4. Lise	53	10,51	2,79			
	5. Üniversite	40	9,83	2,79			

*P<0.05

Tablo 21. Analiz sonuçlarına bakıldığında, annenin eğitim durumu ile Kişisel uyum – Kendini gerçekleştirme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($F=2,920$ $p<0,05$). Hangi dereceler arasında farklılaşma olduğunu görebilmek için Scheffe testi yapılmıştır. Analiz sonucunda, Annenin eğitim durumu değişkenine göre Okumadı (ort.=11,64) ile Üniversite (ort=9.83) dereceleri arasında ve ilkokul (ort.=11.28) ile Üniversite (ort=9.83) dereceleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

8.Sınıf öğrencilerinin Sosyal Uyum - Aile İlişkileri, Kişisel Uyum kendini gerçekleştirme alt boyutları puanlarının annenin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analiziyle incelenmiş ve sonuçta puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Bu sonuç Uyum alt boyut puanlarını annenin eğitim durumu değişkeninden etkilenmektedir anlama gelmektedir. Bu veri de 8. Sınıf öğrencilerinin Hacettepe kişilik ölçeği sosyal uyum- aile ilişkileri alt boyut puanlarının ve kişisel uyum – kendini gerçekleştirme puanlarının Annenin eğitim durumu değişkeninden etkilenir şeklinde ortaya koyduğumuz denencemizi desteklemektedir. Alan yazını taradığımızda konumuzla ilgili araştırma sonuçları bulunmaktadır.

Saygılı (2000)'nın öğrencilerin algıladıkları problem çözme becerileri ile sosyal ve kişisel uyum, anne babanın öğrenim durumu, okul farklılığı, yerleşim yerleri ve cinsiyetleri arasında ilişkinin olup olmadığı üzerine yaptığı araştırmada annelerin eğitim düzeylerinin bireylerin problem çözme becerisi üzerindeki etkisine bakılmıştır. Annelerin eğitim düzeylerinin öğrencilerin problem çözme becerisini etkilediği sonucunu saptamıştır.

Alan yazını taradığında denencemizi desteklemeyen araştırmalar da bulunmuştur. Akhunlar (2010)'ın yaptığı araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin annelerinin eğitim durumları ile öğrencilerin genel uyumları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını saptamıştır.

Genel olarak baktığımızda annenin ve babanın eğitim durumunun öğrencilerin topluma uyum düzeyleri üzerinde etkili olduğu şeklinde ortaya koyduğumuz sonuçlar anne ve babanın bireyin kişilik gelişiminin ve problem çözme davranışlarının olumlu yönde değişmesinde ilk sırada yer alan bir değişken olduğu söylenebilir.

Tablo 22. Öğrencilerin kişilik özellikleri ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları:

	Problem çözme toplam	Sosyal uyum aile ilişkileri	Sosyal uyum sosyal ilişkiler	Sosyal uyum standart normlar	Sosyal uyum antisosyal eğilim	Kişisel Uyum Kendini gerçekleştirme	Kişisel uyum Duygusal kararlılık	Kişisel uyum Nevrotik eğilimler	Kişisel Uyum Psikotik belirtiler
Problem çözme toplam	1	,001	,063	-,005	,027	,041	,406**	,334**	,035
Sosyal uyum Aile ilişkileri		1	,314**	,476**	,584**	,483**	,243**	,421**	,485**
Sosyal uyum sosyal ilişkiler			1	,440**	,453**	,443**	,387**	,436**	,440**
Sosyal uyum standart normlar				1	,464**	,403**	,372**	,356**	,434**
Sosyal uyum antisosyal eğilim					1	,526**	,357**	,498**	,615**
Kişisel Uyum Kendini gerçekleştirme						1	,392**	,441**	,443**
Kişisel uyum Duygusal kararlılık							1	,433**	,324**
Kişisel uyum Nevrotik eğilimler								1	,553**
Kişisel Uyum Psikotik belirtiler									1

*Korelasyon 0,5 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 22’de sunulan öğrencilerin Sosyal Uyum - Aile ilişkileri alt boyutu puanları ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre olumlu yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç düşük düzeyde de olsa aile ilişkilerinin öğrencilerin problem çözme becerileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 22’de görüldüğü gibi öğrencilerin Sosyal uyum-Sosyal ilişkiler alt boyutu puanları ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre olumlu yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç düşük düzeyde de olsa sosyal ilişkilerin öğrencilerin problem çözme becerileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Sosyal ilişkilerin ergenlik döneminde ergen davranışları üzerindeki etkisi uzmanlar tarafından açıklanmaktadır.

Tablo 22’de ele alınan verilere göre öğrencilerin Sosyal uyum-Standart Normlar alt boyutu puanları ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre negatif yönde anlamlı ilişki elde edilmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak eğer toplum beklentileri öğrencilere tam olarak benimsetilemezse problem çözme becerilerini olumsuz etkileyebileceğini söyleyebiliriz.

Tablo 22’de Sosyal uyum- Antisosyal eğilimler alt boyut değişkenine bakıldığında problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre olumlu yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç düşük düzeyde de olsa antisosyal eğilimlerin öğrencilerin problem çözme becerileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir. 8. Sınıf öğrencilerinin kişilik özellikleri Sosyal uyum Antisosyal eğilimler alt boyutu puanları problem çözme düzeylerini etkilemektedir. Şeklinde ortaya koyduğumuz araştırma denencemizi doğrulamaktadır.

Tablo 22’de gösterilen öğrencilerin Kişisel uyum Kendini gerçekleştirme alt boyutu puanları ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre olumlu yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç düşük düzeyde de olsa kendini gerçekleştirme alt boyutunun öğrencilerin problem çözme becerileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 22’de Kişisel uyum duygusal kararlılık alt boyut değişkeni ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre orta düzeyde anlamlı ilişki elde edilmiştir. Bu sonuçlar araştırma denencemizi doğrulamaktadır. Benzer sonuçlar başka araştırmacılar tarafından da bulunmuştur. Kişisel bir özelliğimiz olan duygusal kararlılık alt boyutunun bireyin vereceği kararlar üzerinde etkili olmasının problem çözme düzeyini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Tablo 22’de öğrencilerin problem çözme düzeyleri ile Kişisel Uyum-Neurotik Eğilimler alt boyut değişkeni arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre orta düzeyde anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Kişisel uyum düzeyimizle ilgili olan neurotik eğilimlerin öğrencilerin problem çözme düzeylerini etkilemesinin sebebinin bireydeki bunalım düzeyinin derecesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu sonuçlar araştırma denencemizi doğrulamaktadır. Benzer sonuçlar başka araştırmacılar tarafından da bulunmuştur.

Tablo 22’de Kişisel Uyum- Psikotik Belirtiler alt boyut değişkeni ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçlarına göre olumlu yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç düşük düzeyde de olsa kendini gerçekleştirme alt boyutunun öğrencilerin problem çözme becerileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan genel sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

SONUÇLAR

Farklı cinsiyetlere sahip olmak öğrencilerin problem çözme becerilerini farklılaştırmakta mıdır? Alt problemine ilişkin sonuç. Problem çözme puanları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Bu bulgu, problem çözmenin cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Farklı cinsiyetlere sahip olmak öğrencilerin kişisel uyum ve sosyal uyumlarını farklılaştırmakta mıdır? Alt problemine ilişkin sonuç. Araştırmamız sonucunda cinsiyet değişkeninin etkilemediği kişisel uyum ve sosyal uyum alt boyutları ise şunlardır. Sosyal Uyum-Aile İlişkileri, Sosyal İlişkiler, Sosyal Normlar, Antisosyal Eğilimler, ve Kişisel Uyum- Kendini Gerçekleştirme, Duygusal Kararlılık, Nevrotik Eğilimler, Psikotik Belirtileri alt boyutlarıdır. Yani bu sonuçlar şu anlama gelmektedir. Bireylerin sosyal ve kişisel uyumları da kız ve erkek öğrenciler açısından farklılık göstermemektedir.

Öğrenciler için 'ailede kaçınıcı çocuk' değişkeni ile hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanları arasında ilişki var mıdır? Alt problemine ilişkin sonuç. Öğrencilerin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar, ailede kaçınıcı çocuk olduğu değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Öğrencilerin ilk, ortanca, ya da son doğan çocuklar olması öğrencilerin uyumlarını etkilemediği sonucu saptanmıştır. Çocukların doğum sırasının öğrencilerinin uyumlarını etkilememesinin sebebi olarak alan yazınında ifade edildiği şekli ile hangi doğum sırasında olursa olsun bireylerin farklı problem durumları ile karşılaşım ve bunun sonucunda farklı problem çözme örüntülerinin kazanılmış olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutları ile okul aksatma sıklığı değişkeni arası ilişki var mıdır? Alt problemine ilişkin sonuç. okul aksatma sıklığı değişkeni ile Sosyal uyum- Antisosyal eğilimler, Kişisel uyum- Duygusal kararlılık alt boyutları puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Öğrencilerin kişilik özelliklerinden biri olan uyum ve onun alt boyutlarından antisosyal eğilimler ve duygusal kararlılık alt boyutlarının okul aksatma sıklığı değişkenini etkilemesi sonucu şöyle değerlendirilebilir. Antisosyal eğilimler, olumsuz davranış örüntülerini içerdiği için daha sık okul aksatma sonucunu doğurduğunu Duygusal kararlılık alt boyutunun ise daha çok olumlu davranış örüntülerini içerdiği için daha az okul aksatma sıklığı sonucunu doğurduğu şeklinde düşünülmektedir.

Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutlarından aldıkları puanları ile Anne mesleği değişkeni arası ilişki var mıdır? Alt problemine ilişkin sonuç. Anne mesleği ile Sosyal uyum- Aile ilişkileri, Sosyal ilişkiler, Sosyal normlar, Kişisel Uyum- Kendini gerçekleştirme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu sonuçları genel olarak değerlendirdiğimizde Annenin meslek sahibi olması öğrencilerin uyumunu hem sosyal ilişkiler anlamında hem de kişisel uyum anlamında etkilediği düşünülmektedir.

Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar ile baba mesleği değişkeni arasında ilişki var mıdır? Alt problemine ilişkin sonuç. öğrencilerin Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyutlarından aldıkları puanlar, Baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Öğrencilerin uyumlarını anne mesleğinin etkilemesine rağmen baba mesleğinin etkilememesinin sebebinin annenin öğrencilerin sorunları ile daha çok ilgilenmesinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Annelerinin farklı eğitim düzeyinde olması öğrencilerin problem çözme becerilerini etkilemekte midir? Alt problemine ilişkin sonuç. Analiz sonuçlarına bakıldığında, Annenin eğitim durumu ile Sosyal uyum – Aile ilişkileri, Kişisel uyum- kendini gerçekleştirme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Babalarının farklı eğitim düzeyinde olması öğrencilerin problem çözme becerilerini etkilemekte midir? Alt problemine ilişkin sonuç. Analiz sonuçlarına bakıldığında, Babanın eğitim durumu ile Sosyal uyum – Aile ilişkileri, Kişisel uyum- duygusal kararlılık alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Sonuçlara bakıldığında Babanın eğitim durumunun uyum üzerinde hem sosyal ilişkiler yönü ile hem de kişisel uyum açısından etki oluşturduğu düşünülmektedir. Annenin eğitim durumu değişkenin babanın eğitim durumu değişkeninde olduğu gibi öğrencilerin uyumlarını hem sosyal ilişkiler yönünden hem de kişisel uyum açısından etkilediği düşünülmektedir.

Öğrencilerinin Okul dışı vakitlerde çalışma değişkeni ile Hacettepe kişilik ölçeği uyum alt boyut puanları arasında ilişki var mıdır? Alt problemine ilişkin sonuç. okul aksatma sıklığı değişkeni ile Antisosyal eğilimler alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Öğrencilerin kişisel uyumlarında meydana gelen olumsuz durumların akademik hayatlarını etkilediği düşünülmektedir.

Öğrencilerin kişilik özellikleri ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyle ilgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları açısından ilişki var mıdır? Alt problemine ilişkin sonuç. Araştırma sonucunda problem çözme puanları ile uyum alt boyutlarından anlamlı düzeyde ilişki bulunan boyutlar ise şunlardır: Hacettepe kişilik ölçeğinin Kişisel uyum-duygusal kararlılık ve nevrotik eğilimler alt testinden elde edilen puanlarla problem çözme ölçeğinin alt testi ve ölçeğin toplamından elde edilen puanlar arasında orta düzeyde pozitif yönde, anlamlı ilişkilere ($p<.05$) rastlanmıştır. Ayrıca uyum alt boyutlarından Sosyal uyum-aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, antisosyal eğilimler ve Kişisel uyum- kendini gerçekleştirme, psikotik belirtiler alt boyutları ile problem çözme alt testlerinden ve ölçeğin toplamından elde edilen puanlar arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki elde edilen alt boyut ise sosyal uyum- standart normlar alt boyutudur.

ÖNERİLER

Akademik çalışmalara yönelik öneriler

Bireylerin kişilik gelişim süreçlerinde problem çözme davranışlarının cinsiyetlerinden etkileneceği yönündeki düşüncemiz elde ettiğimiz sonuçlar tarafından doğrulanmamıştır. Kişilik gelişimini etkileyen faktörler üzerinde araştırma yapmak isteyen araştırmacıların kişiliği etkileyen şu faktörleri göz önüne aldıklarında etkili sonuçlar alacakları düşünülmektedir. Bunlar bireyin zeka düzeyi, ekonomik ve sağlık durumu, geçirdiği yaşantılarıdır.

Kişilik gelişimi üzerinde araştırma yapacak kişilerin veri toplama aracı olarak kullanacakları, test ve anketlerin süre bakımından öğrencilerin uygun şekilde doldurmalarına olanak sağlayacak veri toplama araçlarını kullanmalarının yaptıkları çalışmaların kolaylaşması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Kişilik gelişimi alanında araştırma yapacak araştırmacıların öğrencilerin kişisel uyum alt boyutlarının öğrencinin akademik performansını etkilediğini göz önüne alarak yapacağı çalışmalara yön verirler ise etkin sonuçlar alabilecekleri düşünülmektedir.

Sosyal uyum yada kişisel uyum ile ilgili araştırmalarda araştırmacıların değişken olarak anne baba değişkenlerini sonuçları açısından ayrı ayrı değerlendirmeleri gerektiği düşünülmektedir.

Yaptığımız araştırmada elde ettiğimiz sonuçlardan kişilik gelişimini etkileyen değişkenlere bakıldığında olumlu sonuçların, Anne babanın eğitim durumu, mesleği gibi değişkenler üzerinde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Yavuzer (1995)'in sağlıklı bir kişiliğe sahip bireyler sağlıklı aile ilişkilerine sahip ailelerde yetişir düşüncesini de dikkate aldığımızda bu anlamda kişilik gelişimi konusunda araştırma yapacak araştırmacıların öğrencilerin aile ilişkileri konusunu alt boyutları ile incelemelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmamızda hedef kitlesi olarak 8. Sınıf öğrencileri belirlenmiştir. Elde edilen verilerde Gaziantep ilinde eğitim öğretim gören 8. Sınıf öğrencilerinden elde edilmiştir. Daha çok veri elde edebilmek için okul öncesi eğitim kurumlarından üniversiteye kadar bu konuda araştırma yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Uygulayıcılara yönelik öneriler

Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlara göre öğrencilerin problem çözme düzeyleri kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Buradan yola çıkarak okullarda çalışan öğretmen, idareci yada psikolojik danışmanlara şu öneride bulunabiliriz. Öğrencilere sunulan onların problem çözme becerilerini geliştirecek ders içi ya da ders dışı faaliyetlerin uygulanması esnasında onların cinsiyetlerini değil de onların gelişim görevlerinin ve potansiyellerinin dikkate alınarak hareket edilmesinin olumlu sonuçlara yol açacağı düşünülmektedir.

Elde ettiğimiz sonuçlara bakıldığında öğrencilerin doğum sırasının onların uyumlarını etkilemediğini tespit ettik. Bu konuda uzmanların görüşlerine göre bireyin problem çözmeye etki eden etkenin doğum sırasının değil onun aile yaşantısında doğru problem çözme örüntülerini kazanmış olmalarının daha önemli olduğu vurgulanmıştır. Burada eğitim uygulayıcılarından biri olan Anne-babaya şu görevler düşmektedir. Çocuk sahibi olmadan önce çocuklarına doğru problem çözme kalıplarını öğretebilecekleri eğitimleri almalarının önemli olduğu düşünülmektedir.

Analiz sonuçlarına bakıldığında, okul aksatma sıklığı değişkeni ile Sosyal uyum- Antisosyal eğilimler, Kişisel uyum- Duygusal kararlılık alt boyutları puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak anne babalara ve öğretmenlere şunu diyebiliriz. Öğrencinin derslerinde başarısının artırılması için yapılması gereken faaliyetlerden en önemlileri onun çevresindeki bireylerle sağlıklı ilişkiler kurmasını sağlamak ve olumlu benlik algısı oluşturmaya yardımcı olmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun için sadece akademik başarılarını değil aynı zamanda doğru kurduğu arkadaşlıklarının da takdir edilmesi

gerekmektedir. aynı zamanda kendini değerli hissedebileceği bir aile ve okul ortamının oluşturulması çok önemlidir.

Öğrencilerin anne-babalarının meslek sahibi olması ve eğitim durumu değişkenlerinin uyum ile ilişkilerinin incelendiği analiz sonuçlarına bakıldığında Sosyal uyum- Aile ilişkileri, Sosyal ilişkiler, Sosyal normlar, Kişisel Uyum-Kendini gerçekleştirme, Duygusal kararlılık uyum alt boyutları üzerinde yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bu sonuca bakarak eğitimin üçlü sac ayağın dan biri olan Anne babaya şu öneride bulunabiliriz. Eğer çocuklarınızın hem içinde yaşadıkları topluma ve çevreye sorumluluğunu yerine getiren aynı zamanda kendi iç dünyasında huzurlu bireyler olmalarını istiyorsanız onlara örnek olabilecek sağlıklı davranışları aile yaşantınızda sergilemeniz gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- AKSU, Meral 1989, 'Problem Çözme Becerisinin Geliştirilmesi' Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Problem Çözme Sempozyumu 1989, Ankara: s.44-54
- AKKAYA, Kerem 2012, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Öz kavramları ile Algılanan Problem Çözme Düzeyleri Arasındaki İlişki İstanbul İli Sultanbeyli İlçesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- AKHUNLAR, Neslihan 2010, Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Uyum Süreçleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- ALVER, Birol 1998, Bireyin Uyum Düzeyleri İle Empatik Becerileri Arasındaki İlişkiler, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum
- ARI, Ramazan 1989, Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları ile Bazı Özlük Niteliklerinin, Ben Durumlarına, Atılganlık ve Uyum Düzeylerine Etkisi, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- AYDIN, Hatice 2008, Ergenlerin Kişilik Özelliklerinin Stresle Başa Çıkma ve Bazı Özlük Niteliklerine göre Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- BANDURA, Albert 1977, Social Learning Theory. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall
- BİREL, Suzan 2012, Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere göre Rekabetçi Tutum, Psikolojik Belirtiler ve Problem Çözme Beceri Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun
- BURKE, J.P. and J.P. HUNT 1985, Causal Internalization of Academic Performance as a Function of Self Esteem and Performance Satisfaction, Journal of Research in Personality 19, s. 321-329
- BOZGEYİKLİ, Hasan 2001, Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Kişiler arası İlişkiler de Farkında Olma Durumları, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

- CEYHAN, Esra Aşık, 1999, Mesleki Sorun Düzeyleri Farklı Okul Rehber Öğretmenlerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından incelenmesi, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- DEWEY, Jhon 1933, How We Think. A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process, Boston: D. C. Heath.
- DİNÇER, Çağlayan 1995, Anaokuluna Devam Eden 5 Yaş grubu Çocuklarına Kişiler Arası Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılmasında Eğitimin Etkisinin İncelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- DOĞAN, Uğur 2009, Lise Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenlere göre İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Muğla
- DÖNMEZER, İbrahim 1999, 'Ailede iletişim ve Etkileşim', İstanbul: Sistem Yayıncılık, s.10
- EFİLTİ, Erkan 2006, Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık, Denetim Odağı ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- EKŞİ, Aysel 1990, 'Çocuk, Genç, Anne Babalar', Ankara: Bilgi Yayınevi,
- ERDOĞAN, S., H. Ş. BEKİR, ve H. S. ŞANLI, 2005, Öğrencilerin Ekonomik, Sosyal, Kültürel Uyum Sorunlarını Etkileyen Bazı Etmenler, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 16, s.1-13.
- EROĞLU, Feyzullah 1996, 'Davranış Bilimleri', 3.Bası, Beta Basım, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s.139
- FELDMAN, A. R. 1972, Normative İntegration Alienation and Confrimity in Adolescent Groups Adolescence.7, (2), p. 327-342.
- FOLKAN, S. ve LAZARUS, R.S. (1980) An analysis of coping in a middle-aged community sample. J Health Soc Behav21: 219-239.
- FOWLİE, F. and WOOD, M. "The emotional impact of leaders' behaviours", Journal of European Industrial Training, 33(6): (2009), 559-572.

- GENÇTAN, Engin 1981, 'Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar,' Ankara: Maya Matbaacılık, s.43
- GENÇOĞLU, Cem 2006, Üniversite Öğrencilerinin İyimserlik Düzeyleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun
- GOLD, D., CROMBİE, G., BRENDER, W. ve MATE, P. (1984). Sex Differences in Children's Performance in Problem-Solving Situations Involving an Adult Model. *Child Development*. 55.
- GÜRİSOY, Figen 2002, 'Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin incelenmesi,' Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, 1(6-7); 7-15.
- HATUNOĞLU, Aşkın 1994, Ana Baba Tutumları ile Saldırganlık Arasındaki İlişkiler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- HOGARTY, G.E. and KATZ, M.M. 1971, Norms of Adjustment and Social Behavior. *Archives of General Psychiatry*, 25, p. 470-480
- İNANÇ, Banu.Yazgan., E.YERLİKAYA 2012, 'Kişilik Kuramları,' 6 Baskı Ankara : Pegem Akademi yayını, s.12
- JORDAN, J. and CARTWRİGHT, S., "Selecting expatriate managers: key traits and competencies", *Leadership & Organization Development Journal*, 19(2): (1998), 89-96.
- KIZILTAN, Güneş. 1984, Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Etmenler, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- KURU, Emin 2003, 'Farklı Statüdeki Beden Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri,' Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, cilt 23, 1, s.175-191.
- KARASAR, Niyazi 1986, 'Bilimsel Araştırma Yöntemi,' 3 Baskı, Ankara : Bilim Yayın Evi, s.17
- KEPÇEOĞLU, Muharrem 1992, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Milli Eğitim Basımevi, s.67
- KUZGUN, Yıldız 2000, 'Rehberlik ve Psikolojik Danışma,' Ankara: Ösym Yayınları, s.54
- MAHESH, A. 1971, Adjustment Among Colloge Students *Psychologi Abstract*. Cilt:46, 11455

- MUMFORD, M. D. BAUGHMAN, W. A. 1993, Personality, Adaptability, and Performance: Performance on Well-Defined and Ill-Defined Problem-Solving Tasks. *Human Performance*, 6, 241-285.
- OKTAYLAR, Hasan. Can., 2010, Kpss Eğitim Bilimleri, Ankara: Yargı Yayın Evi, s.110
- ÖZER, Dilek 2010, İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Burdur.
- ÖZGÜN, Mehmet. Salih. 2007, Okul Psikolojik Danışmalarının Kişilik Özellikleri ile Mesleki Yetkinlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- ÖZTÜRK, Orhan 2001, 'Ruh Sağlığı ve Bozuklukları,' Sekizinci Basım, Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara, s.234
- ÖZGÜVEN, İbrahim. Ethem., 1998, 'Psikolojik Testler,' 2 Baskı, Ankara : PDREM Yayınları, s.159
- POPPER, K.R., 1972b, *Objective Knowledge: An Evolutionary Approach* London, Oxford Univ. Press, 380 pp.
- POPPER, K.R., 1972, *Objective Knowledge*, Clarendon Press, revised edition, 1989
- SARDOĞAN, Mehmet. E., ve T.F. KARAHAN 2011, 'Eğitim Psikolojisi,' 6 Baskı, Ankara : Pegem Akademi yayını, s.72
- SARI, Enver 1992, Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Uyumlarının Bazı Faktörlere Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- SAV, İsmail 2007, Psikolojik Danışman Rehber Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri ile Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- SERİN, Oğuz. N. B. SERİN ve G. Saygılı 2010, İlköğretim Düzeyindeki Çocuklar için Problem Çözme Envanteri'nin (ÇPÇE) Geliştirilmesi, *İlköğretim Online*, 9 (2), 446-458
- SENEMOĞLU, Nuray 2007, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*, Yeni Basım, Ankara: Gönül Yayıncılık, s.98
- SUNGUR, Nuray 1992, 'Yaratıcı Düşünce,' Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, s.129-155

- ŞAHİN, Cengiz. M. Tuncel 2008, Sınıf Öğretmenliği ve Beden Eğitimi Öğretmenliğinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Psikososyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 9(2), 45-50.
- ŞİŞMAN, Mehmet 1985, Aile Biçimlerinin Uyumsuzluğu Yaratma Açısından İrdelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) A.Ü. Ankara.
- THOMPSON, B.L. Yeni Yöneticinin El Kitabı (Çev. Diker, V.G.), Hayat Yayınları, İstanbul, 1998
- TAYLAN, S. 1990, Heppner' in Problem Çözme Envanterinin Uyarılma Güvenlik ve Geçerlik Çalışmaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara
- TUĞRUL, Ceylan 1994, Alkolik Babaların 18–24 Yaşlarındaki Çocuklarında Stres Kaynakları, Stresle Başa Çıkma Yolları, Benlik Saygısı ve Uyum Düzeyi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe üniversitesi, Nörolojik Bilimler Psikiyatri Enstitüsü, Ankara
- ÜNLÜ, Sezen 2001, 'Psikoloji,' Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, s.133-138
- YAVUZER, Haluk 1995, 'Çocuk Psikolojisi.' İstanbul: 20. Basım. Remzi Kitabevi.
- YEĞEN, Beyza 2008, Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Uyumları ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Kadıköy İlçesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Değerli Öğrenciler;

Bu envanter kişilik gelişimi ve problem çözme konulu bir araştırmada veri toplamak amacıyla uygulanmaktadır. Ankette yer alan sorulara içtenlikle cevap vermeniz, gerçek durumu saptayabilmek açısından önem taşımaktadır. Anketteki ifadeleri dikkatlice okuyunuz. O ifadeleri okuduktan sonra size en uygun olanın karşısındaki boşluğa (X) işareti koyarak belirtiniz. Bu işlem tamamlandıktan sonra anketteki diğer maddelere geçiniz. Ankete verdiğiniz cevaplar gizli tutulacak, bu araştırmanın amaçları dışında başka herhangi bir amaçla kesinlikle kullanılmayacak, başka kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırmaya katıldığınız için şimdiden teşekkürler.

Hakan ULUS
Zirve Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıdaki soruları size en uygun gelen seçeneğin başındaki parantezin içine (X) işareti koyarak ve/veya boş yerlere yazarak yanıtlayınız.

1. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
2. Ailenizdeki çocuk sayısı?
3. Ailede kaçınıcı çocuksunuz? () ilk () orta () son
4. Yaşınız:
5. Okulu aksatma sıklığınız? () Haftada bir () Ayda bir () Yılda bir () Daha sık
6. Okul dışında herhangi bir işte çalışıyor musunuz?
7. Babanızın eğitim durumu ve mesleği:
8. Annenizin eğitim durumu ve mesleği:
9. İkamet ettiğiniz yerleşim birimi: () Şehir () Kasaba () Köy
10. Ailenizin Gelir düzeyiniz: 1. () 750 TL ve altı 2. () 751-1500 TL
3. () 1501- 2500 TL 4. () 2501 TL ve üstü
11. Aktif olarak yürüttüğünüz sanatsal ve sportif etkinlikleriniz var mı?
() Evet () Hayır

Ek 2. Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE)

AÇIKLAMA :

Envanter içinde EVET ya da HAYIR şeklinde cevaplandırılabilir sorular vardır. Bu sorular çeşitli durumlarda sizin genellikle ne düşündüğünüz, nasıl duyulduğunuz ve ne şekilde davranışta bulunduğunuz ile ilgilidir.

Her soruyu cevaplandırırken önce sizin için cevabın Evet' mi Hayır' mı olduğunu kararlaştırınız, sonra da cevap kağıdında uygun yeri karalayarak işaretleyiniz. Cevaplandırmanın nasıl yapılacağını görmek için aşağıda iki örnek verilmiştir.

ÖRNEKLER :

	<u>EVET</u>	<u>HAYIR</u>
1. Geceleri sık sık rüya görür müsünüz?	☐	☒
2. Arkadaşlarınızdan memnun musunuz?	☒	☐

Eğer sık sık rüya görmüyorsanız HAYIR, arkadaşlarınızdan memnunsanız EVET cevabını, yukarıdaki örnekte olduğu gibi karalayarak işaretleyeceksiniz.

Açıklamanın tamamını okuduktan sonra cevaplandırmaya başlayınız. Envanter üzerine hiçbir şey yazmayınız, cevaplarınızı CEVAP KAĞIDI üzerine işaretleyiniz. Cevaplandırırken bir kişi olarak sadece kendi gerçek durumunuzu ifade ediniz. Bir soru üzerinde fazla zaman harcamayınız. İlk aklınıza gelen cevabı işaretleyiniz. Atlamadan soruların hepsini cevaplandırınız.

SORULAR :

1. Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?
2. Zıt görüşte olanlara rağmen planınızı genellikle uygulayabilir misiniz?
3. Yaptıklarınıza üzüldüğünüz zamanlar çok oluyor mu?
4. Bazı anlamsız düşünceler zihninizi meşgul edip sizi rahatsız eder mi?
5. Bir şanssızlığa uğrayacağınızdan korkuyor musunuz?
6. Oturduğunuz yerde duramaz hale geldiğiniz zamanlar olur mu?
7. Sık sık önemsiz şeyleri kendinize dert ediniz misiniz?
8. Diğer insanlarla tanışmakta zorluk çeker misiniz?
9. Çözemediğiniz ve cesaretinizi kıran sorunlarınız ve sorumluluklarınız var mı?
10. Bazen hiç kimsenin sizi iyi anlayamadığını düşündüğünüz olur mu?
11. Arkadaşlarınızla dışarıda çok fazla zaman harcadığınız için ailenizin sizden şikayet ettiği olur mu?
12. Aile içinde kararlar alınırken sizin de fikrinizi alırlar mı?
13. İnsanları birbirleri ile tanıştırmak size kolay gelir mi?
14. Olabildiğince kalabalıktan uzak kalma eğiliminiz var mı?
15. Arkadaşlarınız sosyal ilişkilerinizi istenilen düzeyde bulurlar mı?

16. Tanışmadığımız yeni birisine de dostça davranmak gerekir mi?
17. Yasalara uymayan davranışları için insanlar hıklı görülebilir mi?
18. Başkalarına sır vermek size güç gelir mi?
19. Saygısız oluşlarından dolayı gençlerden öç almak istediğiniz zamanlar oluyor mu?
20. Çoğu zaman yanlış veya kötü bir şey yapacağınızdan kaygılanır mısınız?
21. Size kötü davrandıkları için öç almayı istediğiniz kişiler olur mu?
22. Fikirlerinizi başkalarına kabul ettirmenin güç olduğu kanısında mısınız?
23. Çoğu zaman başkalarının aynı konuda ne karar verdiklerini öğrenme zorluğu duyar mısınız?
24. Hoş olmadığı için sizi uzun zamandır üzen bir yaşantınız var mı?
25. Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?
26. Güç bir durumda karşılaşacağınızı düşününce heyecanlanır ve terler misiniz?
27. Görme gücünüzdeki bozukluklardan sık sık yakınırsınız mı?
28. Aileniz bireyleri ile sık sık tartışmalarınız olur mu?
29. Beklentinizin üstünde dostluk gösteren insanlara karşı dikkatli olmaya çalışır mısınız?
30. Dikkatinizi bir konu üzerinde toplamada çok güçlük çeker misiniz?
31. Çoğu zaman tüm vücudunuzda bir kırıklık, halsizlik hisseder misiniz?
32. Aileniz, onlara karşı düşünceli davrandığınız kanısında mıdır?
33. Aileniz bireyleri genellikle birbirlerine karşı sakın davranırlar mı?
34. Birbirleri ile şakalaşan kimseler arasında olmak ister misiniz?
35. Diğer insanlarla ilişki kurmada sizi yetenekli bulurlar mı?
36. Genellikle karşı cinsten birisi ile çalışmaktan hoşlanır mısınız?
37. Sahibine haber vermeden bazı şeyleri ödünç almak doğru sayılabilir mi?
38. Kişinin toplumdaki adet ve geleneklere uyması sizce önemli midir?
39. Kendini beğenmiş oldukları için çevrenizdeki çoğu kişileri uyarmak zorunda kaldığınız oluyor mu?
40. Hakkınızda dedikodu yapacaklarından kuşkulandır mısınız?
41. Zararsız yalanlar söyleyerek zor durumlardan kurtulmak size kolay gelir mi?
42. Arkadaşlarınız sizi, “eğriye eğri doğruya doğru” diyen bir kişi olarak mı bilirler?
43. Çevrenizdeki kişiler önemli konularda sizin görüşünüzü de öğrenmek isterler mi?
44. Arkadaşlarınızın çoğu kadar siz de güçlü ve sağlıklı mısınız?
45. Çevrenizdeki kişilerden kolayca hastalık kapana bir yaradılıştasınız mı?
46. “Başaramadım” gibi bir duygudan rahatsız mısınız?
47. Sağlığınıza çok dikkat etmek ihtiyacında mısınız?
48. İçinde bulunduğunuz koşullardan dolayı sık sık sinirlendiğiniz olur mu?
49. Belli etmeseniz bile çevrenizdekilere sık sık darıldığınız olur mu?
50. Moralinizin bozulduğu ve bundan kurtulmanın çok zor olduğu zamanlar oluyor mu?
51. Çevrenizdeki kişilerin çoğu ile arkadaşlık etmek yerine yalnız olmayı tercih eder misiniz?
52. Tanıdıkların bulunmadığı bir çevrede sıkılganlık çeker misiniz?
53. Ailenizdeki kişilerin bazıları size karşı çok cimri davranıyor mu?
54. Ailenizin çoğu kez her şeye itaat etmenizi beklemeleri sizi kızdırır mı?
55. Mutlu olacağınız sayıda ve nitelikte arkadaşlarınız var mı?

56. Gürültülü eğlencelere katılmaktan hoşlanır mısınız?
57. Sosyal etkinlikler sırasında başkalarını eğlendirmek size zor gelir mi?
58. İş ve sorumluluklardan kaçmak her zaman hatalı mıdır?
59. İnsan verdiği sözü her zaman yerine getirmeli midir?
60. Kapılarını açık bırakan kişilerin eşyalarının çalınmasını hak ettikleri görüşüne katılır mısınız?
61. Karşıt cinsten birisi ile birlikte olunca genellikle onun cinsiyeti ile ilgili şeyler mi düşünürsünüz?
62. Bulduğunuz çevrede çok fazla konu-komşu dedikoduları yapılıyor mu?
63. İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?
64. Kişileri birbirine tanıştırmak ve başkalarına tanıştırmak size kolay gelir mi?
65. Başkaları sizi yetenekli ve cesur bulur mu?
66. Alıngan bir kişi misiniz?
67. Fiziki görünüşünüzden dolayı duygusal bir hassasiyetiniz var mı?
68. Duygularınıza olan güveninizden dolayı görüşlerinizin esnek olduğu kanısında mısınız?
69. Sık sık kabızlıktan ve mide ağrılarından şikayetiniz olur mu?
70. Ara sıra zihninizin ağır işlediğini hissedersiniz mi?
71. Başkalarının mutluluğunu kıskandığınız zamanlar oluyor mu?
72. Başarmayı arzu ettiğiniz şeyleri düşünmek, onları yapmaktan daha çok haz veriyor mu?
73. Size açık olan avantajlı durumlardan bazı kişilerin yararlanma çabasında oldukları kanısında mısınız?
74. İstekli olduğunuz toplantı veya etkinliklere katılmanız genellikle engellenir mi?
75. En az anlayış gördüğünüz yerin aileniz olduğunu düşündüğünüz oluyor mu?
76. Koşulsuz olarak her insana yardım eder misiniz?
77. Sönük geçmekte olan bir toplantıya öncülük edip canlandırmak size kolay gelir mi?
78. Çabuk arkadaş edinen bir kişi misiniz?
79. Ortaya çıkan fırsatlarda otobüse ücret ödemedi binmek bir şerefsizlik midir?
80. İşlerini düze çıkarmak için pek çok kişinin yalan söylediği kanısında mısınız?
81. Sosyal kurallardan oldukça bağımsız bir yaşantı içinde misiniz?
82. Çevrenizdeki çoğu kişilerin politik görüşleri sizinkine ters düşer mi?
83. Başkalarının saflığını kendi çıkarlarına kullanan kimseleri ayıplar mısınız?
84. Aileniz, sizin başarılı olduğunuz kanısında mıdır?
85. İsteddiğiniz bir işe veya mesleğe girmenizin engellendiği oldu mu?
86. Önemli olmayan konular yüzünden sık sık eleştirildiğiniz olur mu?
87. Yaptığımız bir yanlış kabul etmek size zor gelir mi?
88. Ailenizin düşündüğü gibi olmama duygusu sizi rahatsız ediyor mu?
89. Belirli bir nedeni olmadan duygularınız kolayca neşeden üzüntüye, üzüntüden neşeye dönüşür mü?
90. Çevrenizdeki insanlara gerçeği kabul ettirmenin güç olduğu zamanlar olur mu?
91. Zihninizi dolduran türlü düşünceler uykunuzu kaçırır mı?
92. Genellikle sakin ve meseleleri soğukkanlı olarak ele alan bir kişi misiniz?
93. Zaman zaman aleyhinize çalışan insanların varlığından şüphelendiğiniz olur mu?
94. İnsanların içinde iken bile kendinizi yalnız hissedersiniz mi?
95. Aileniz yeterli düzeyde başarılı olduğunuz kanısında mıdır?

96. Akşamları eve dönüş sizi kaygılandırır mı?
97. Ailenizdeki kişilerden bazılarının yakınlık ve sevginize yeterince karşılık vermediği oluyor mu?
98. Yeni tanıştığınız bir kimse ile konuşmaktan çekinir misiniz?
99. Çevrenizdeki insanlar çoğu zaman sizi hayal kırıklığına uğrattılar mı?
100. Sizce geçinilmesi güç kişilere de nazik davranılmalı mıdır?
101. Davranışınızın çevredekilere aykırı düşmesi sizi rahatsız eder mi?
102. Söz dinlemeyip kendisini problemin içine atmakta ısrar eden kişiler cezalarını çekmeli midir?
103. Bazı konularda kendi kendinizle kavga içinde misiniz?
104. İnatçı kişilere biraz zor kullanmanın onları ikna etmede yararlı olacağı kanısında mısınız?
105. Başkalarının mutluluğunu kıskandığınız zamanlar oluyor mu?
106. Başkalarının sizden hoşlandığı duygusu içinde misiniz?
107. Yeteneğinizi küçümseyip başladığınız bazı işleri yarım bıraktığınız oluyor mu?
108. Kafesleri içinde olsa da vahşi hayvan görmekten heyecanlanır mısınız?
109. Sizi eleştirdikleri zaman sakın kalabiliyor musunuz?
110. Kendinizi sinirli bir kişi olarak mı görüyorsunuz?
111. Üzüntülü veya heyecanlı olduğunuz zaman konuşmanızda kekemelik olur mu?
112. Sonradan pişman olacağınız çok şeyi yaptığınız oluyor mu?
113. Kaslarınızda bazen asabi hareketler veya tikler olur mu?
114. Belirli bir neden yokken kendinizi son derece neşeli veya üzüntülü hissettiğiniz zamanlar olur mu?
115. Yaşı sizden küçük olanların daha rahat bir yaşam sürdürdükleri kanısında mısınız?
116. Hoşlanmadıkları için ailenizin evde misafir etmek istemedikleri arkadaşlarınız var mı?
117. Ailenizle aranızdaki değer yargıları ve inanç farkları nedeniyle önemli sorunlarla karşılaştığınız oluyor mu?
118. Aileniz sizden çok fazla şeyler mi bekliyor?
119. Kız ve erkeklerin birlikte bulunduğu durumlarda kendinizi rahat hisseder misiniz?
120. İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?
121. Çıkarlarını korumak için pek doğru olmayan yollara sapanları ayıplar mısınız?
122. Bir şeyi bulan kişiye onu saklama hakkı verilmeli midir?
123. İnsanların inançlarında kusur etmeleri, bir diğerine bunu başkalarına yayma hakkı verir mi?
124. Yaptığınız şeylerin yanlış anlaşılacağı kaygısı içinde misiniz?
125. İnsanların koşulsuz olarak serbest davranmalarına izin verilse toplumun daha iyi olacağı kanısında mısınız?
126. İçinde bulunduğunuz koşullardan dolayı sık sık sinirlendiğiniz olur mu?
127. Arkadaşlarınız istemediğiniz bir davranışta bulunduğu zaman, çoğunlukla bunu, çekinmeden kendisine söyleyebilir misiniz?
128. Gerçek yeteneklerinizi gösterebildiğiniz kanısında mısınız?
129. Kendinize özgü bir plan yapmaktansa arkadaşlarınızın önerilerini uygulamak size daha kolay gelir mi?
130. Açlık hissi duymadan yemek yediğiniz zamanlar oluyor mu?

131. Akşama doğru ya da sabahları kendinizi çok yorgun hisseder misiniz?
132. Ne okuduğunuzun farkında olmadan bir süre okuyup sonra dikkatinizi topladığınız olur mu?
133. Çoğu zaman kendinizi yorgun ve halsiz hisseder misiniz?
134. Eleştirilmek sizi çok kırar mı?
135. Hoşlanmadığınız birisi ile karşılaşmamak için yolunuzu sık sık değiştirdiğiniz oluyor mu?
136. Cinsel konularda kendinizi rahat hisseder misiniz?
137. Başka bir aile veya grubun üyesi olmayı istediğiniz zamanlar olur mu?
138. Aile bireylerinin kişisel meselelerinizi bilmek istemelerinden şikayetçi misiniz?
139. Aileniz karşı cinsten olan arkadaşlarınızı genellikle reddeder mi?
140. Bulduğunuz çevrede halk tarafından seilmeyen çok kişi var mı?
141. Topluluk içinde tanıştığınız insanlarla çabucak kaynaşabiliyor musunuz?
142. Uzlaşma kabul etmeyen kişilere nazik davranır mısınız?
143. Arkadaşlarınız sizi, eğriye eğri doğruya doğru diyen bir kişi olarak mı bilirler?
144. Saygısızlık gösterenlere aynı şekilde cevap verir misiniz?
145. Onlara aldırılmamak yerine öç almanın daha iyi olduğu kanısında mısınız?
146. Yasalara aykırı davranmadan yasanın bir açığından yararlanmada bir sakınca görür müsünüz?
147. Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?
148. Arkadaş edinmede zorluk çekiyor musunuz?
149. Doğru yargılarınızı bile, değerli bulmadıkları olur mu?
150. Cesaret verilmediği zaman işlerinize devam etmek size zor gelir mi?
151. Heyecanlı olaylar sizi karamsarlıktan kurtarır mı?
152. İşler kötü gittiği zaman çabuk heyecanlanan bir kişi misiniz?
153. Bazen içinizden insanlara küfretmek gelir mi?
154. Sık sık başınız ağrır mı?
155. Ayrıntılı konuşmadıkları için sık sık kişilerin sözlerini tekrarlatmak zorunda kalır mısınız?
156. Bazen sevdiğiniz kişiyi kırmaktan hoşlandığınız olur mu?
157. Sizden gelen bir neden yokken işlerinizin ter gittiği zamanlar oluyor mu?
158. Evden kaçıp başka bir yere gitmeyi düşündüğünüz zamanlar oluyor mu?
159. Aileniz bireylerinin hepsini denk ölçüler içinde seviyor musunuz?
160. Evde sakin olmak için ya susmak ya da dışarı çıkmak zorunda olduğunuz zamanlar oluyor mu?
161. Taşdığınız sorumlulukların ağırlığı sizi fazlaca hareketsiz hale getiriyor mu?
162. Neşeli arkadaşlar arasına katılınca üzüntülerinizi unutabiliyor musunuz?
163. Sıkışık durumlardan kurtulmak için gerçeği söylemediğiniz zamanlar olur mu?
164. Bulmuş olan bir eşyayı her zaman iade etmek gerekli midir?
165. Yaşamının bir döneminde her insanın bir şeyler çalmış olabileceği görüşüne katılır mısınız?
166. Bazı insanların mal ve mülklerini tahrip etmeyi hak ettiklerini düşündüğünüz olur mu?
167. Size kötü davrandıkları için öç almayı istediğiniz kişiler oldu mu?
168. Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?

Ek 3. Problem Çözme Envanteri

“Hic bir zaman böyle davranmam (1)”, “Ender olarak böyle davranırım (2)”, “Arada sırada böyle davranırım (3)”, “Sık sık böyle davranırım (4)”, “Her zaman böyle davranırım (5)”

Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri		1	2	3	4	5
1	Sorunlarımdan kaçma yerine sorunumu çözmeye çalışırım					
2	Ne zaman sorun yaşasam içimde hep bir karamsarlık olur ve kendimi kolay kolay toplayamam.					
3	Karşıma sorunlar çıktığında sakin olmaya çalışırım.					
4	Kafama bir şeyler takıldığında sinirli olurum ve istemediğim sözler söylerim.					
5	Yaşadığım problemlerin herkesin başına gelebileceğine inanırım.					
6	Başıma bir problem geldiğinde çabucak üzülürüm.					
7	Sorun yaşadığımda onu çözmek için bulduğum çözüm yolu işe yarayana kadar vazgeçmem.					
8	Sorun yaşadığımda uzun süre etkisinden kurtulamam.					
9	Sorunlarım olduğunda hep kendi kendime sorular sorarım ve çözüm yolları ararım.					
10	Sorunlarımı çözemediğim zaman her şeyden soğurum.					
11	Karşılaştığım sorunlardan kurtulmak için vazgeçmeden bütün çözüm yollarını denerim.					
12	Sorun yaşadığımda kendimi kolay kolay derse veremem.					
13	Öncelikle sorunlarımın neden kaynaklandığını bulmaya çalışırım.					
14	Arkadaşlarımla sorun yaşadığımda konuşmak yerine kavga ederim.					
15	Sorunlardan kaçmak yerine işe yarayan bir çözüm yolu bulana kadar uğraşırım.					
16	İş ve sorumluluklarımdan kaçmak için bir çok bahane uydururum.					
17	Sorunlar karşısında oldukça sabırlı ve kararlı davranırım.					
18	Bir sorunum olduğunda ne yaparsam yapayım çözülmeyeceğini düşünürüm.					
19	Sorunlarımı çözemediğimde zamanlarda ailemden ya da arkadaşlarımdan yardım isterim.					
20	Sorunlarımı çözme konusunda genellikle başarılı değilimdir.					
21	Sorunlarım karşısında genellikle yaratıcı ve etkili çözüm yolları bulurum.					
22	Sorunlarım olduğunda küçük çocuk gibi davranmak beni rahatlatır.					
23	Bir sorunla karşılaştığımda tüm çözüm yollarını düşünerek çözeceğime inanırım.					
24	Bir sorunum olduğunda çözüm yolları aramak yerine her şeyi oluruna bırakırım.					